Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабрийн 21-һээ гарана | № 61 (16584) | 1984 оной мартын 13, вторник | Сэн 3 мүнгэн.

ЛЕНИНСКЭ КОММУНИС СУББОТНИГЫЕ УГТУУЛАН

АЖАЛАЙ ҺАЙНДЭРЭЙ УРЯАНУУД

Москвагай эрхим түрүү ажалша коллективүүд алдарта ёһо заншалнуудаа арьбадхан, В. И. Ленинэй түрэһөөр 114 жэлэй ойдо зорюулагдаһан коммунис субботнигые апрелиин 21-дэ үнгэргэхэ гэһэн патриотическа үүсхэл дахинаа гаргаба.

КПСС-эй XXVI съездын, партиин Центральна Комитедэй декабриин (1983 он), февралиин Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлэн, нииислэл хотын предприятинуудай ба барилгануудай, эрдэм-шэнжэлгын институдуудай, транспортын ба хүн зоной ажаһуудал хангалгын албанай хүдэлмэрилэгшэд Эхэ оронойнгоо экономическа хүсые саашадань хүгжөөхэ талаар шэглүүлэгдэһэн дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаһан байна.

Партиин табиһан зорилгонуудые, һунгагшадай урда нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ соохи дурадхалнуудые, захла заабаринуудые дүүргэхые шиидэнхэй байһанаа Москвагай олон миллион ажалшад мэдүүлнэ. Ленинскэ габшагай вахтада бэлэдхэл үргэн ниитэ ажалшадай үүсхэл эдэбхиин, зохёон байгуулхы ажалай үрэ түгэс байһые шэнэ хүсэтэйгөөр харуулба. Эдэ бүгэдын тон ехэ удха шанартай байһан тухайда КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь тэмдэглээ һэн.

Табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй коммунис субботнигто бэлэдхэл хүнүүдэй ажалай үүсхэл эдэбхеэр, ажалай бүтээсэ хурдан түргэнөөр дээшэлүүлхын, продукциин шанар һайжаруулхын, өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулхын тула шухала хэрэгтэй бухы нөөсэнүүдые эгээл ашаг үрэ схэтэйгээр хэрэглэхэ эрмэлзэлээр онсо шэнжэтэй байна.

Москва-Сортировочная депогой ажалшад субботник эмхидхэлгын үүсхэлшэдэй тоодо ороно. Габшагай вахтануудай үедэ эбтэй эетэй коллектив имагтал арьбалһан нөөсэнүүдээрээ 180 ашаанай, 84 пассажирска поезд жолоодохо гэһэн уялга абаа. 8 электровоз, 3 тепловоз болон бусад түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдые заһабарилхаар хараалагдана.

Түмэр замшад хараалһан түсэбүүдээ эршэмтэйгээр бэелүүлжэ захалба. Машинист С. Карасенко мартын 11-дэ хүндэ ашаатай поезд субботнигой графигаар жолоодоһон байгаа. Шухала хэрэгтэй ехэ ашаа предприятинуудта, барилгануудта абаашаа.

Субботнигто ажалай үндэр бүтээсэ туйлахыень, жэшээтэ һайн эмхидхэлтэй, жаяг журамтай байхыень Москва-Сортировочная депогой хүдэлмэрилэгшэд оронойнгоо түмэн замшадые, бүхы ажалшадые уряалба.

Нииислэл хотын «АвтоЗИЛ» нэгэдэлэй ажалшад арьбалһан түлишын-элшэ хүсэнэй нөөсэнүүдээрээ, материалнуудаараа апрелиин 21-дэ хүдэлхые уялгалһан байна. Ажалай һайндэртэ бэлэдхэлэй үедэ халаан бүхэндөө габшагайгаар хүдэлжэ, ажалай үндэр бүтээсэ туйлаха, эрхим шанартай продукци гаргаха гэһэн социалис уялгануудые предприятинуудай ажалшад абана.

Коммунис партиин ба Совет гүрэнэй үндэһэ һуурииие табиһшын түрэһэн үдэрые ажалай үндэр амжалтануудаар угтахыень кузовай корпусой начальник Н. Галактионов, тошылдогшо Е. Яковлев, комсомолка Т. Филатова гэгшэд ЗИЛ-дэ болоһон митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, нүхэдөө уряалба.

Апрелиин 21-нэй габшагай вахтада ехэ детальнууд, түүхэй эд болон материалнууд алмагдаха байна. Энэнь ажалай һайндэртэ хэдэн зуугаад ашаанай автомобиль, эрхим шанартай 500 холодильник бүтээжэ гаргаха арга коллективтэ олгохо байна.

Коллективэй хараалһан түсэбүүдээ бата найдамтайгаар дүүргэхэ байһые субботнигто бэлэдхэлэй һүлдэ доро үнгэрһэн түрүүшын халаанууд элирхэйлэн харуулба. Элшэ хүсэн болон металл алмаһан тухай түрүүшын тэмдэглэлнүүд хэгдээ.

В. И. Ленинэй түрэһэн үдэрые коммунис субботнигто габшагай ажалаараа тэмдэглэхэдээ, алмаһан материалаараа 40 мянган түхэригэй продукци гаргаха гэһэн уялгануудые Москвагай «Фрезер» заводой ажалшад абаһан байна.

Нөөсэнүүдтэ гамтай наринаар хандаха гээшэ үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхын түлөө коллективэй тэмсэлэй таһаршагүй хубинь мүн болоно. Арьбалагдаһан түрүүшын тонно металл субботнигой жасада оруулагдаба. Апрелиин 21-нэй габшагай халаанууд дүрбэдэхи жэлэй, мүн бүхы табан жэлэй ехэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө коллективэй тэмсэлдэ шухала шата болохо зэргэтэй.

Субботнигой үдэр Москвагай тракторай гидроагрегадуудай заводой хүдэлмэришэд алмаһан түүхэй эдээрээ, материалаараа ажаллаха байна. Мүнөө предприятиин хүдэлмэриин газар бүхэндэ нөөсэнүүдые эршэмтэйгээр бэдэрнэ. Фрезеровщик С. Гаврилинай хүдэлдэг бригада апрелиин 21-дэ даабариһаа гадуур 220 деталь бүтээн гаргахые хараалаа. Үрэмдэгшэ С. Забалуева болон тэрэнэй нүхэд табан һарынгаа даабаринуудые апрелиин 21-дэ дүүргэхэ гэһэн уялга абаба.

Субботнигой үдэр 2900 насос, 390 регулятор, 1100 распределитель, мүн хабарай тарилгын үедэ «Сельхозтехникын» предприятинуудта илангаяа шухала хэрэгтэй бусад детальнуудые гаргахаар хараална.

«Трехгорная мануфактура» гэжэ комбинадай ажалшад мартын 11-дэ митингын боложо дүүрэһэнэй һүүлээр үйлэдбэриин нөөсэнүүдэй харалга эмхидхэбэ. Мэдээжэ нэхэгшэ Е. Погибелева, нэхэлгын үйлэдбэриин бригадир Е. Напугин гэгшэд апрелиин 21-дэ ажалай үндэр бүтээсэ туйлахые уряалба.

Түрүүшүүлэй дүй дүршэлые үргэнөөр нэбтэрүүлэн, олон түхеэрэлгэнүүдые хангалга коллективэй үндэр ехэ уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхэдэнь туһалха байна. Субботнигой үдэр «Трехгорка» 702 мянган түхэригэй эрхим шанартай бүдүүдые нэхэжэ гаргаха юм. Энэ хадаа һайн шанартай эд бараа ехээр нэхэлгэдэ, совет хүнүүдэй һуудал байдалые саашадань һайжаруулха зорилготой бүгэдэ арадай ажал хэрэгтэ түрүү коллективэй ехэ хубита болохо байна.

(ТАСС).

Москва.

МАЛ АЖАЛ — онсо шухала һалбари

ТЭЖЭЭЛЭЭ ГАМТАЙГААР ГАРГАШАЛХА

Манай совхозой Ааланай отделениин мал адуулагшад түрэл совет Эхэ оронойнгоо олон түмэн хүн зондол адли Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ хэрэгтэ горитойхон хубитаяа оруулна гээд тэмдэглэлтэй. Жэлһээ жэл бүри ажалдаа эрхим амжалта туйладаг үхэршэд улам олошорно. Ажахы дотор дэлгэрһэн социалис мүрысеонэй түрүү зэргэдэ манай отделениин эрхим малшад, партиин гэшүүд арадай депутадуудай районно Соведэй депутат Зоригто Жамбалов, Балдоржо Абидуевич Жапов гэгшэд ябана.

Зоригто Жамбалов залуу малшан. Тиимэһээ түрүүшүүлэй дүй дүршэлые заабол ажалдаа нэбтэрүүлхэ гэжэ оролдон ябадаг урагшаа һанаатай хүн юм. Би тэрэнэй эхэ, эсэгыень һайн мэдэхэ, таниха хүм. Тэдэнэр угай малшад байһан. Ехэ хүбүүнэйнь мүнөө түрэлхидэйнгөө ажалай зүргөөр гэшхэлэн, малшан болоод ажаллажа, үетэн нүхэдэйнгөө дунда һайн һайхан жэшээ харуулан ябаһандань тон ехэ баяртайб. Ахалагша үхэршэд Жапов Жамбалов хоёрнай дааджа абаһан үнеэдэйнгээ тус бүриһөө тугал абажа, ехэ шэгнүүртэйгээр эхэһээнь һалгаажа тушаадаг байна. Ажалдаа эрхим дүнгүүдые туйлаһанайнгаа түлөө нэгэнтэ бэшэ магтуулһан, үнэтэ шангуудта, Хүндэлэлэй грамотануудта хүртэһэн, районой ба ажахынгаа Хүндэлэлэй самбарта гаргагдаһан байха.

Тэдэнэй түрүү дүй дүршэл тухай районой «Шэнэ Үдэ» газетэдэ дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэһэн бэлэй. Гадна эдэнэрнай өөрын онол аргые бэшэндэ дамжуулан үгэхэ, залуушуулые һурган хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулдаг байна.

Өөрөө үхэршэнөөр хүдэлнэб. Манай гүүртын үбэлэй байра Аалан шадар оршонхой. Малаймнай байра байдал һайнаар түхеэрэгдэһэн. Бригададамнай 134 хашараг, гунжан даалгагданхай. Даажа абаһан малаа гарза хоролтодо оруулангүй, тобир тарганаар ондо оруулхын түлөө хамаг хүсэ шадалаа элсүүлжэ ажалланабди. Бидэ харууһалжа байһан эхэ малайнгаа тус бүриһөөнь тугал абажа, тэдэнэй түсэбөөр хараалагдаһан шэгнүүртэнь заатагүй хүргэжэ, эхэһээнь һалгааха гэһэн зорилготойбди.

Үнгэрэгшэ жэлдэ отделениимнай луговодууд, механизаторнууд тэжээлэй, ороохото ургамалнуудай яһала баян ургаса хуряажа абаа һэн. Нёдондо малай үбһэ тэжээл, зеленко, һолоомон, ороохо тариан урда жэлнүүдэйхидэ орходоо нилээд ехээр суглуулагдажа абтаһан байна. Бии байгаа тэжээлээ ашаг үрэтэйгөөр, гамтайгаар гаргашалха гээшэ илангаяа малшадай онсо шухала зорилго болоно. Тэжээл алмаха, һайнаар буйлуулан шанаржуулжа, малдаа эдюулхэ хэрэгтэ гол анхарал хандуулагдана.

Манай гүүртэдэ тэжээлэй цех бии юм. Тэрэмнай сүүдхын туршада оройдоол 12 тонно тэжээл буйлуулха аргатай. Тиимэһээ цехнай манай эрилтые гүйсэд хангажа бирэнагүй. Байгша ондо тус цех соомнай хүсэтэй оньһон түхеэрэлгэ тодхожо үгэбэлнь, нилээд зохид байха бэлэй. Манай отделенидэ малай гүүртэ, фермэнүүдтэ уһа зөөхэ автомашинагүй юм. Энэ асуудал хэдэн удаа ехэ багашье суглаан, зүблөөнүүд дээрэ табигдадаг. Теэд таарамжатай хэмжээн абтанагүй. Малшадай хүдэлмэриие үндэр бүтээсэтэй, ашаг үрэ ехэтэй болгохын тула тэдэнэй табиһан эрилтэнүүдые заабол дүүргэхэ хэрэгтэй ха гээд һанагдана.

Совхозоймнай Ааланай отделениин мал адуулагшад партиин ЦК-гай декабриин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй танилсаад байхадаа, урдаа табиһан түсэб, даабаринуудаа, абаһан социалис уялгануудаа заатагүй дүүргэхэ, мүн түсэбһөө гадуур ажалай бүтээсые 1 процентээр дээшэлүүлжэ, үйлэдбэрилһэн продукцингаа өөрынь үнэ сэнгые 0,5 процентээр доошолуулха тухай бултадаа зүбшэн хэлсэһэн байнабди. Илангаяа үхэршэд продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулхын тула харууһалжа байһан һүрэгөө зунай зулгы һайхан, намарай намжаа дулаан сагта һайнаар бэлшээн таргалуулжа, мүн үгтэһэн бүхы тэжээлээ гамтайгаар гаргашалжа, ехэ мяха, һү абаха зэргэтэй байна ха юм.

Д. РИНЧИНОВ,
Хоринн совхозой малшан.

ҺААЛИШАНАЙ ГАБЬЯА

Кабанскын шубуунай фабрикын суута һаалишан Евгения Петровна Перевозникова ажал хэрэгээрээ ганса ажахы дотороо бэшэ, мүн район соогоо суурханхай. Эндэхи малшад тэрэнэй ажалдаа бэрхыень хододоо магтан хөөрэдэг байна. Үнэхөөрөө энэ түрүү һаалишанай туйлаһан үрэ дүнгүүдыень хараад, заатагүй бансахат.

Арбан жэлэй урда тээ нүхэр Перевозниковада «Мал ажалай 1 дэхи классай мастер» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо һэн. Тэрэ ажалдаа амжалтатай ябаһанайнгаа түлөө СССР-эй ВДНХ-гай медальнуудаар, үнэтэ бэлэгүүдээр оло дахин шагнагдаһан байха. 1981 оной дүнгөөр Евгения Петровна СССР-эй ВДНХ-гай алтан медальда хүртэһэн, «Москвич» түхэлэй хүнгэн автомашина түлөөһэгүйгөөр абаһан габьяатай. Арбадахи табан жэлэй хугасаа соо «сагаан эдеэ» элбэгээр абажа, түл түрэсэ олоор түлжүүлһэнэйнгөө түлөө Ажалай Улаан Тугай ордендо хүртэһэн байна. Район дотороо жэл бүри дэлгэрдэг социалис мүрысөөндэ суута һаалишан хододоо «гурбан мянгатанай» тоодо оролсоод лэ, түрүүшын һууриида гарадаг юм. Игэжэ тэрэ ехэ һү һааһанайнгаа түлөө районой «Байкальские огни» газетын редакциин тусхай шанда хүртэдэг. Нүхэр Перевозникова «Буряадай АССР-эй габьяата малшан» гэһэн үндэр нэрэ зэргэтэй.

Тэрэнэй габьяануудыень тоолохо болоо һаа, барагдахагүй аад даа. Евгения Петровна коллектив соогоо хүндэтэй, баян дүй дүршэлөөрөө нүхэдтэеэ хододоо хубаалдажа ябадаг эхэнэр юм. Һаалишанаар хүдэлхэеэ һаяшаг ерэһэн хүнүүдтэ тэрэ зүбшэл заабари үгэдэг, бодото туһаламжа үзүүлдэг байна. Фермын түрүү малшан һурган хүмүүжүүлэгшэ юм.

Тэрэ ганса өөрынгөө гү, али фермынгээ хүдэлмэриие хараад ябадаг бэшэ, мүн ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаададаг байна. Евгения Петровна Колесовско сельскэ Соведэй депутадаар оло дахин дэбжүүлэгдэһэн, һүүлшын гурбан зарлалда Кабанскын районно Соведэй депутадаар һунгагданхай.

Үнгэрэгшэ, 1983 ондо нүхэр Перевозникова амжалта түгэс хүдэлжэ гараа. Тэрэ жэлэй туршада бүхыдөө 800,4 центнер һү һаажа, түсэбөө 107,6 процент бэелүүлһэн байна. Энэнь үнеэн бүридэ тоолоходо, 3335 килограмм һүн абтаһан болоно.

КПСС-эй райкомой бюрогой, арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй абаһан тогтоолой ёһоор, нёдондоной социалис мүрысөөнэй дүнгөөр Евгения Петровнада «Районой түрүү һаалишан» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо. Январь һарын арбаадаар болоһон районой түрүүшүүлэй суглаан дээрэ тэрээндэ энэ нэрэ зэргые гэршэлһэн тусхай диплом, үнэтэ бэлэг барюулагдаа. Суута малшанай дүрэнь районой Ажалай Алдар солын Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэбэ.

В. ЦИБИН,
КПСС-эй Кабанскын райкомой инструктор.

ФОТОРЕПОРТАЖ

ГУНЖАДАЙ КОМПЛЕКСДО

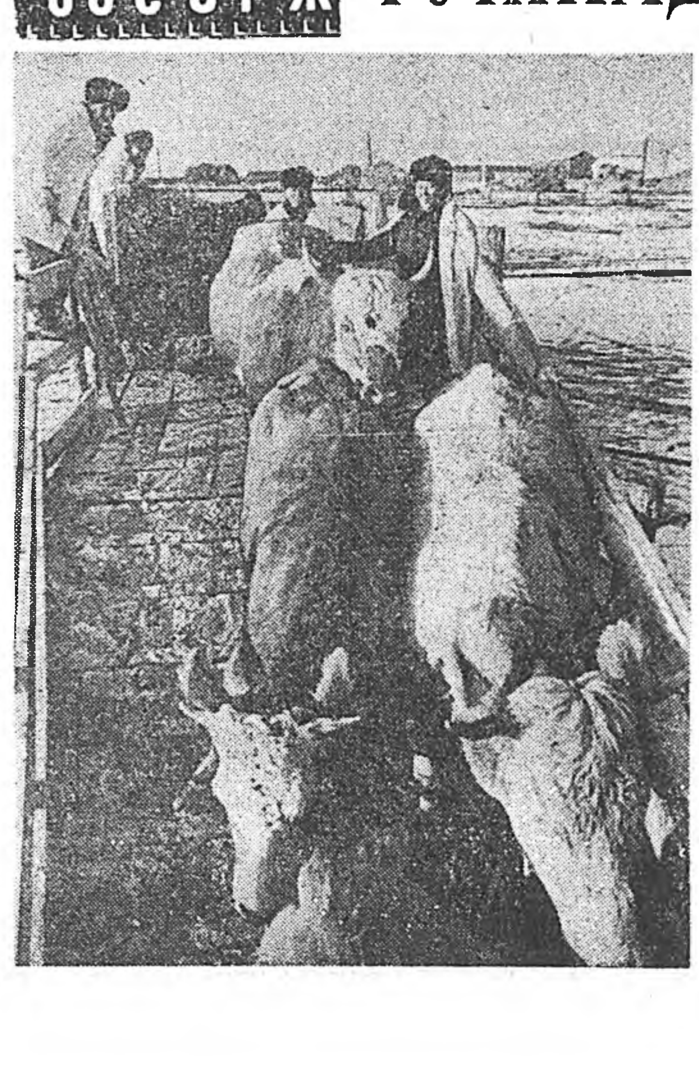

Шэлэмэл һайн үүлтэрэй, һү шэмэ ехэтэ үнеэд болохо эмэ хашараг, гунжадые түлжүүлдэг Ивалгын ажахынууд хоорондын комплекс мүнөө дүүрэн хүсэндөө оруулагдажа байнхай.

Жэшээлхэдэ, мүнөө эндэ Улаан-Үдын районой 12 ажахынуудһаа асарагдаһан 4 мянган эмэ тугал, буруунууд, хашарагууд харууһалагдана. Үнгэрһэн жэлдэ тус комплекс тобир һайн, сэбэр сула, һүтэй үнеэд болохоор 1000 шахуу үрэжүүлэгдэһэн гунжадые ажахынуудтаа үгөө юм. Игээд ойрын жэлнүүдтэ ажахынууд хоорондын энэ предприяти нэгэ доро 6000 тугал, буруу, хашарагуудые түлжүүлжэ, жэлдээ 2500 үүлтэртэ үхэр хамжаанда ородог колхоз, совхозуудта үгэдэг болохо юм. Тэдэнь ажахынуудай фермэнүүдтэхи мүүдаһан, хүгшэрһэн, һү багатай үнеэдые һэлгэхэ болоно.

Эмэ тугалнуудые бүри нарайһаань һайнаар шэлэжэ, үүлтэрыень хаража, тэдэнэй саашадаа хэр һү ехэтэй, оньһон машинаар һаагдадаг үнеэд болохыень зүбөөр тодорхойлхо, тэдэ малые зүб шэглэлтэйгээр эдеэлүүлхэ, харууһалха, түлжүүлхэ талаар Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлгын институдай эрдэмтэд комплекссынхидта горитой туһаламжа хүргэнэ, шэнжэлгын ехэхэн ажал хэнэ.

Эдэ бүгэдын ашаар ойрын жэлнүүдтэ эндэхи нэгэдэлдэ ородог ажахынуудта үнеэдэйнь һү шэмэ мүнөөнэйхиһөө 1,5 дахин дээшэлжэ, үнеэн бүхэнһөө жэлдээ 3500—4000 килограмм һү һаадаг коллективүүд эрид олошорхо зэргэтэй.

Тус комплексдо эмэ тугалнууд нарайһаа хойшо нарин харууһанда байлгагдажа, зоотехническэ болон технологическа заабариин ёһоор эдеэлүүлэгдэнэ. Игээд ерэхэдээ, мал харууһалдаг оператор эрдэмтэд, мэргэжэлтэдтэй нягта холбоотойгоор хүдэлнэ гээшэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Үнеэд болохоор үрэжүүлэгдэһэн үшөө нэгэ бүлэг гунжад ажахынуудта ябуулагдахань. 2. Комплексын ветврач Д. Дамбаев, тугалнуудые харууһалдаг оператор Н. Прокопьева.

В. МАТВИЕВСКИИН
фототекст.

ШЭНЭ ИЛАЛТА!

Һаяхан Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын һайндэр — Мартын 8-най урда тээхэнэ Хамниин совхозой түрүү хонишод: Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Вера Доржиевна Базарова, мүн КПСС-эй райкомой гэшүүн Елена Ринчиновна Норбоева гэгшэдэй даадаг бригадануудта баяртай ушар болобо.

Эдэ бригаданууд энэ арбан нэгэдэхи табан жэлдэ хурьга абаха түсэбөө болзорһоонь урид дүүргээ. Жэшээнь, В. Д. Базаровагай бригадынхид табан жэл соо 3265 хурьга абаха түсэбтэй һаа, мүнөө тэрээнһээ 200 хурьга олоор абажа, даабариия найма һараар урид дүүргэбэ. Тэрэшэлэн Е. Р. Норбоевагай бригада табан жэлдэ 2358 хурьга абаха байбал, тэрэнээ даб дээрэ 2367-до хүргөөд байна. Мүнөө эдэ бригадануудта хурьгад абтажа үргэлжэлһөөр.

Ш. БАКШЕЕВ,
манай корр.

Захааминай район.

...ЭБХИТЭДТЭ ...ШЭГЛЭН

...ЦК-гай ээлжээтэбшэ февралиин Пленум дээ... Центральна Комитедэй декабриин (1983 он) заабари болон тобшололнуудые удаа дараалан ...гээшэ тон шухала хэрэг мүн гээд онсологдоһон

...ЦК-гай декабриин (1983 он) Пленумэй ...нүүдые республикын ажалша түмэн бүримуу... дэмжэжэ, экономикын хурдан түргэн хүг... ...шаданьшье хангаха хэрэгтэ хубитаяа оруулха ...лүүлэ һэн. Тиин тэдэнэр түсэбһөө гадуур ...ые 1 процентээр дээшэлүүлхэ, продукциин ...сэн 0,5 процентээр нэмэжэ хямдаруулха яба... ...анхаралаа хандуулһан, энэ жэлэй даабаринуу... ...түгэсөөр, болзорһоонь урид бэелүүлхэ та... ...социалис уялгануудые, угтамжын түсэбүүдые...

...коллектив бүхэнэй олон талын ажал ябуулгые ...хэрэгтэ коммунистнуудай, партийна организа... ...эдэбхитэдэй эрмэлзэл зоригые, хүсэл оролдол... ...горкомуудай, райкомуудай, эхин парторга... ...хэр шадамараар, хүсэ нүлөөтэйгөөр бэе... ...тус хараа зорилгонуудай дүүргэлтэ мүн лэ ...байна бшуу.

...партийна организацинуудта һаяхан бо... ...тоосоон болон һунгалтын үедэ ажал хэрэ... ...дэйнгөө дунда хүндэтэй болоһон комму... ...парткомой, партбюрогой гэшүүдээр дэбжүүлэг... ...эдэбхитэдэй бүридэл шанарайнгаа та... ...гагдаа. Парткомуудай, эхин болон цеховэ ...бюрогой гэшүүдээр, партгрупорг... ...нэгэ мянга гаран коммунистнууд һунгагда... Тиихэдэ партиин горкомуудай ба райкомуу... ...хоёр мянга гаран хүнүүд дэбжүүлэгдээ. ...эдэбхитэдэй динлэнхи хубинь дээдэ болон дун... ...арадай ажахын олон ондоо һалбаринуу... ...гээд тэмдэглэлтэй. Тэдэнэй дунда хүдэл... ...болон эхэнэрнүүд олошороо. Эдэ ...хамтаараа хүтэлбэрилгын саашадаа хүгжэжэ, ...улам бүри нүлөөтэй болож байһые гэр... ...мүн.

...комитедүүдэй эдэбхитэд хадаа ажалша кол... ...эгээн хүндэтэй, коммунис үндэр мэдэрэл ...шуу. Эдэнэр үйлэдбэри дээрээ жэшээтэ ...гардаг, эрдэм мэдэсэ, шадабарила, бухы

...нитын, хүмүүжүүлгын хэрэгтэ зо... Жэшээлхэдэ, партиин Бэшүүрэй райкомой ...Цырендоржиевна Дармаева совхозойнгоо ...һаалиин фермэдэ байгуулагдаһан партийна ...жэлэй туршада хүтэлбэрилнэ. Тус коллек... ...бухы хүдэлмэришэд энэ табан жэлэй ...даабаринуудые болзорһоонь урид бэелүү... ...онойнгоо түсэбые, абаһан уялгануудаа гүй... ...тула эрмэлзэл зоригтойгоор хүдэлжэ ...Федоров, Н. С. Дырхеев, Ф. К. Бартанов болон ...Советскэ райкомой гэшүүдэй уялга олон жэ... ...үнэн сэхээр дүүргэжэ ябадаг. Тиихэдэ пар... ...Шэбэрэй райкомой бүридэлдэ ородог П. М. ...Б. С. Базарсадаева, И. М. Козлов болон бу... ...һайхан хэрэгүүд район дотор мэдээжэ болон... ...булта даалгагдаһан хүдэлмэридөө үнэн сэ... ...сэхэлтэтайгаар хандадаг, партиин хэрэгтэ бү... ...ажалладаг хүнүүд ха юм.

...эдэбхитэдэй бүридэлдэ ороһон коммунист бу... ...политическэ хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр ха... ...партиин шиидхэбэринүүдые бодото хэрэг дээ... ...лхэ талаар ёһотой эмхидхэгшэд болохын ...горкомууд, райкомууд болон олонхи пар... ...зацинууд ехэ оролдолго гаргана. Игэжэ ...Эхирит-Булагатай, Хорин болон бусад районуудай ...организацинуудта партийна комитедүүдэй, ...гэшүүдые пленум, бюро, болон партийна ...дээрэ харагдаха асуудалнуудые бэлдэлгэдэ ...эдэбхитэйгээр хабаадуулха талаар баян дүй ...хой. Эдэ суглаанууд дээрэ табигдаһан гол ...удалнуудые бэлдэлгэдэ, зүбшэн хэлсэлгэдэ

...эдэбхитэдэй хабаададаг туйлагдаһан амжалта ...уялгануудые гүнзэгыгөөр шэнжэлхэдэ, түрүү ...согсолходо туһална. Гадна экономическа ...хүгжэлтын шухала участогуудые хү... ...онол аргануудые нарижуулан һайжаруулха ...дурадхалнуудые оруулхада айхабтар ехэ

...партийно-политическэ хүдэлмэридэ хабаа... ...партийна комитедүүд, парторганизацинууд ...хэрэглэнэ. Тэдэнэр ажалша коллективүүд соо ...тэдэнэй ажахын-политическэ зорилгонуудые ...үйлэдбэридэ түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ ...хүдэлмэри ябуулна. Олон ушарта эдэбхитэд ...ороһон үйлэдбэриин участогуудые толгойлжо, ...хүдэлмэринь һэргээдэг, эдэбхи үүсхэл бадаруулдаг ...партийна организацинууд эдэбхитэдтэй ябуул... ...түсэбтэй. Тэрэнэй ёһоор саг үргэлжэ ...зүблөө үнгэргэжэ, тэдэнэй тоосоо шагна...

...зарим партийна организацинууд пар... ...нүүдые зүбөөр хэрэглэжэ шаданагүй. Пар... ...политическэ хүдэлмэридэ һулаар хабаадуулагда... ...тэдээндэ бодото дзабари үгтэнэгүй. Тэдэнэй ...анхарал багаар хандуулагдана.

...организацинуудай эдэбхитэд гээшэмнай по... ...үндэр мэдэрэл бодолтой, урагшаа һанаатай, ...шэмэ бэдэржэ, элдэб эдэбхи үүсхэл бадаруул... ...юм. Эдэбхитэдтэ түшэглэжэ, тэдэниие ...шадаһан парторганизацинууд һайнаар ...Иимэ хүсэ гүйсэд хэрэглэжэ, хүдэлмэ... ...үрэ дээшэлүүлхын тула тэдээндэ саг үргэл... ...хандуулха зэргэтэй. Тэдэнгэй хүдэлхэ онсо ...болохо шухала.

...эдэбхитэйгээр бүри эдэбхитэйгээр хүдэлгэхын ...шадабаряарнь элдэб партийна комиссинуудай ...уулха, пленум, бюро болон суглаануудые ...партийна шиидхэбэринүүдэй хэр дүүргэгдэжэ ...талгада хабаадуулха хэрэгтэй. Тэрэшэлэн ...хүдэлмэриин дүй дүршэл шудалха талаар ...үнгэргэхэ, парти, правительствын шухала ...орон, республика болон район дотор ...үйлэ хэрэгүүд тухай саг үргэлжэ мэдээ... ...шухала болоно.

...харюусалга дээшэлүүлхын тула тэдэнэй ...тоосоо шагнаха хэрэгтэй. Мүн хүн бүхэн... ...ажал хэрэгүүд тухай нүхэр ёһоор хөөрэлдэ... ...заабари үгэхэ гурим заншалта болгобол ...байгаа. Һайн хүдэлдэг эдэбхитэдэй түрүү дүй ...нэбтэрүүлжэ, партийна организацинуудта нэб...

...профсоюзай, комсомолой организацинуудта ...эмхинүүдтэ болон бэшэшье ниитын ...нүүдтэ һунгагдаһан коммунистнууд партийна ...динлэнхи хубинь болодог. Тиимэһээ партийна ...бүхэн тэдэнэй ажал ябуулга хиналта дороо ...эдэбхи үүсхэл бадаруулжа байха ёһотой. ...эдэбхитэдтэй ябуулагдадаг үдэр бүриин ...тэдэниие партийно-политическэ хүдэлмэри ...хабаадуулга хадаа ажалша коллективүү... ...партийна нүлөөгөөр хангахада ...арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэ... ...түсэб болон уялгануудые амжалтатайгаар ...хэрэгтэ ажалшадые элсүүлнэ.

...ЕТ-ХИТАД ЗҮБШЭЛЭЛГЫН ...ӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

...политическэ ...хөөрэлдөөнүү... ...тула Хитадай ...публикын прави... ...тусхай түлөөлэг... ...гадаадын хэрэ... ...истрэй орлогшо ...бүлэг советнии... ...экспертнүүдтэй ...11-дэ Москва ...правительствын ...лэгшэ, СССР-эй ...хэрэгүүдэй мини... стрэй орлогшо Л. Ф. Ильичев болон бусад тусхай тушаалтад аэродром дээрэ Хитадай түлөөлэгшэдые угтаһан байгаа. КНР-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Ян Шоучжэн угтагшадай дунда байлсаа.

Совет-хитад политическэ зүбшэлэлгын хөөрэлдөөнүүдэй ээлжээтэ шата мартын 12-то эхилбэ.

(ТАСС).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

КПСС-эй Түнхэнэй райкомой пленум үнгэргэгдэбэ. «КПСС-эй ЦК-гай февралиин (1984 он) Пленумэй дүнгүүд ба КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ соо тодорхойлогдоһон заабари болон тобшололнуудһаа ундэһэлэн, районно партийна организацинуудай бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» асуудал тэндэ зүбшэн хэлсэгдэбэ. Тус асуудалаар партиин райкомой нэгэдэхи секретарь В. Д. Таханов элидхэл хэһэн байна.

Пленум дээрэ үгэ хэлэхэдээ, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь К. У. Черненко совет общественна ажабайдалда коммунистическа ... нуудай, бүхы партиин ударидалгын үүргые элеэр харуулһан, тэрэнэй дандаршагүй хүсэнэй үндэр дээдэ нэрэ хүндын шухалын шухала эшэ үндэһэнүүдые тайлбарилан элирхэйлһэн байна. КПСС-эй XXVI съездын, тэрэнэй һүүлээр болоһон партиин ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар бэелүүлгын ажал ябуулгын тодо һонор программа найруулагдаһан юм. КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он) Пленумэй заабаринуудые удаа дараалан, залан шууд бэелүүлгые парти өөрынгөө эгээл шухала уялга мүн гэжэ мүнөө тоолоно. Пленум дээрэ ороной социально-экономическа хүгжэлтын мүнөөнэй байдалда гүнзэгы үнэлэлтэ сэгнэлтэ үгтэһэн, абаһан эршээ алдахагүй, урдахи зорилгонуудаа бодото дээрэнь шиидхэхэ гэһэн ниитын эрмэлзэлые улам бадаргаха шухала байһанинь онсологдоо.

Пленум дээрэ хэгдэһэн элидхэл болон зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадагшадай хэлэһэн үгэнүүд соо 1983 ондо, мүн үнгэрһэн гурбан жэлэй туршада район соо хэгдэһэн али бүхы хүдэлмэридэ тодорхой сэгнэлтэ үгтэбэ, туйлаһан амжалтануудаа улам батадхаха, ушарһан дутагдалнуудаа усадхаха талаар саашадаа бэелүүлхэ зорилгонууд хараалагдаба. Районой промышленна предприятинууд нормативна сэбэр олзо абаха промышленна продукци үйлэдбэрилхэ, худалдаха жэлэй түсэб дүүргэһэн байна. Районой промышленность бүхыдөө 4 миллион 711 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилээ гэхэ гү, али ондоогоор хэлэбэл, жэлэй урда жэлэй хэмжээнһээ 2 процентээр ехэ болоно.

Хүдөө ажахые хүгжөөлгэ хадаа районно партийна организацин бэелүүлдэг гол зорилгонуудай нэгэн болоно. Район бүхы дээрээ хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха 1983 оной даабаринуудые нэгэшье зүйлөөр дүүргэжэ шадаагүй. Энээнһээ уламжалан, үнгэрһэн гурбан жэлэй түсэб гүйсэд орошобо. Ушар иимэһээ хүдөө ажахые хаяа хүтэлбэрилхэ тухай асуудалда ехэ анхаралые хандуулагдаһанинь элитэ.

Орооһото болон тэжээлэй ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлхэ асуудал гүйсэд шиидхэгдэнгүй байһаар гэжэ эндэ тэмдэглэгдэбэ. Үнгэрһэн жэлдэ дүнгүүдые хаража үзэхэдэ, газар тариаланда зарим һайн дүнгүүдэй туйлагдаһаншье, олонхи ажахынууд абаһан социалис уялгаа, гүрэнэй түсэб дүүргэжэ шадабагүй тула доторойнгоо арга боломжонуудые гүйсэд хэрэглэнгүй. «Восточные Саяны», «Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудта, бүхы совхозуудта орооһо тарялангай ургаса муу байһаар.

Ямар шалтагаан дээрэһээ эдэ ажахынуудта муу ургаса абтанаб гэхэдэ, хүдэлмэриин ... бэлдэхэ. севооборот нэбтэрүүлхэ, наг шэбхэ болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ гэхэ мэтын асуудалнуудта анхарал ёһоор хандуулагданагүй бшуу. Энээнһээ гадна эдэ ажахынуудай партийна организацинууд, колхозуудай правлени болон совхозуудай дирекци механизаторнуудай хүдэлмэриин эмхидхэл һайжаруулха, ажалай журам шангадхаха, ойлгуулажын хүдэлмэри ябуулха, социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ асуудалнуудые һулаар шиидхэнэ гэһэн ажаглалта хэгдэбэ.

— Механизаторнуудайнгаа урда шанга эрилтэ табингүй, хабарай тарилгын хүдэлмэриие оройтуулаа һэмди,— гэжэ Саянанай совхозой парткомой секретарь А. П. Замбуласв хэлэбэ.— Тэрээнһээ боложо, тарямнай орой эдеэшээ, ургаса хуряалгын хүдэлмэри оройтоо. Энэ дутагдалые хараада абажа, мүнөө бидэ үбэлэй үдэрнүүдтэ механизаторнуудай мэргэжэл дээшэлүүлхэ. һургаха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулжа байнхайбди. Хүдэлмэриин халуун хаһын үедэ трактор болон бусад техникын һаатахагүйн тула тэдэниие һайн шанаргайгаар заһабарилха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдана.

Жэмһэгэй сомоной Советэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Б. Н. Доржиев тэрэнэй хэлэһэн бодолые үргэлжэлүүлэн, Саянанай совхозой таряан ажалда хамтын подрядай гурим нэбтэрүүлһэн бригадануудай ямар амжалта туйлаһан тухай жэшээнүүдээр баримталан хөөрэһэн байна. Тэрэнэй хэлэһээр болсходо, тус ажахын хамтын подрядта ороһон тракторна бригаданууд гектар газар бүхэнһөө 81 түхэригэй, харин иимэ гуримда ороогүйшүүл 71 түхэригэй продукци абаһан болоно. Ушар иимэһээ бүхы бригада болон звенонуудые ажалай иимэ эмхидхэлэй гуримда оруулха ёһотойбди гэжэ үгэ хэлэгшэ уряалба.

Район дотор газарай хүрьһые алибаа гэмтэлгэһээ хамгаалха талаар хүдэлмэри мүртэй хэгдэнэгүй. Эндэ хахалагдадаг газарай 15—20 процентнь һалхинай болон нуралгын гэмтэлдэ ороод байха юм. Гэн гэтэр район дотор газарай хүрьһэ хамгаалха ниитэ хэмжээ ябуулгануудүшөө зохёогдоогүй. Культуртехническэ болон газарай мелиорациин хүдэлмэри ехэ удаан хэгдэнэ. Районой агрономическа албан, уһалуурииин системын управлени, «Бурводстройн» ПМК хатаагдаһан гү, али уһалагдадаг газарай гектар бүхэнэй эгээн ехэ ашаг үрэ үгэхын тула хэмжээнүүдые абанагүй.

— Үнгэрһэн жэлдэ Эрхүү мүрэн үерлэхэдөө, шэнэ һаба талажа, 20 гектар сабшалангыемнай һалгаагаа, — гэжэ Түнхэнэй совхозой директор В. Ж. Сыренов тэмдэглэбэ. —Тэрэнэй һабые залаха, мүрэнэй эрьеые бүхэлхэ гэхэдээ, манда техникэ байхагүй. Тиимэһээ «Бурводстройн» ПМК манда туһалха аа гү гээд һанагдана.

— Манай совхоздо 1000 гаран гектар тэжээлэй ургамалнуудые тариха газар бии юм. Теэд энээнэймнай хахадынь намагтай болошоо. Хатаалгын ямаршье хүдэлмэри хэгдэнэгүй. Энээнэй хажуугаар адууһа малаймнай тоо толгой жэл бүри олон боложо байха юм. Эдлүүриин газарай хэмжээе саашадань үргэдхэхэ арга боломжо манда огто байхагүй, — гэжэ Туранай совхозой директор И. С. Маншеев хэлэбэ.

Районой партийна, совет болон хүдөө ажахын органуудай гол шэглэлнүүдэй нэгэ шухала хэрэгынь мал ажалые саашадань хүгжөөлгэ болоно. Үнгэрһэн гурбан жэлэй туршада мал ажал ехэ гээгдэлдэ орожо, түсэб дүүргэгдэнгүй үлэһэн байна. Ушар тиимэһээ бүхы малшадһаа эхилээд, шата бүхэнэй хүтэлбэрилэгшэд, хүрэтэрөө хамаг хүсэ шадалаа элсүүлхэ болоно гэжэ пленум дээрэ тэмдэглэгдээ.

Һүүлэй жэлнүүдэй туршада районой ажахынууд ямаршье үндэһэ баримтагүйгөөр эхэ малайнгаа тоо толгойе хероохон байна,— гэжэ РАПО-гой түрүүлэгшын орлогшо В. С. Холховеев шүүмжэлбэ. — Энэ жэлэй эхинэй байдалаар бүхы малай миил 26,8 процентнь үнеэд, 45,8 процентнь эхэ хонид, 28,5 процентнь гүүд болоно. Гэбэшье зарим ажахынууд хүдөө ажахын управлениин мэргэжэлтэдэй зүбшөөлгүйгөөр үнеэдээ гүрэндэ тушаажархина. Һүсэтэй гунжадые шэлэжэ абаха хэрэг муугаар ябуулагдана. Ажахы бүхэндэ иимэ гунжадай фермэ бии болгохо шухала байгаа. Эхэ мал олоороо һубайрна. Тиигэбэшье һаань үрэжүүлгын хүдэлмэри муугаар ябуулагдана. Хурьгадые түрэһэн жэлдэнь гүрэндэ тушаадаг болохын тула шахан таргалуулгын талмайнуудые бариха хэрэгтэй. Ажахынууд муу шанартай продукци гүрэндэ тушааһан дээрэһээ ехэ гарзада ороно.

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой түрүүлэгшэ Б. Д. Лопсонов илангаяа мал ажал дээрэхи ажалые оньһожоруулха, малшадай хүдэлхэдэ, ажаһуухада таарамжатай зохид эрхэ байдал байгуулха хэрэгтэ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй анхарал хандуулба. Ажахынуудта оньһон техникэ асарагдаад, саг соогоо тодхогдонгүй жэбэржэ хэбтэдэг байна. Холын бэлшээридэ гараһан малшадта гэр баригданагүй.

Мүнөө жэл районой урда илангаяа хүдөө ажахын продуктнуудые абаха гүрэндэ худалдаха талаар тон ехэ зорилгонууд табигдана. Үнгэрһэн гурбан жэлэй туршада дутааһан продуктнуудаа оруулалсаад байхада, гүрэндэ 57000 центнер орооһо, 30000 центнер хартаабха, 24650 центнер овощ, 93016 центнер һү, 28776 центнер мяха, 440 центнер ноооһо тушааха байна. Энэ тон харюусалгатай хэрэг гээшэ. Гэбэшье энэниие дүүргэхэ арга боломжо, ноосэ бии. Гансал ажал хүдэлмэридөө бүхы хүсэ шадалаа, мэргэжэл шадабарая зорюулха, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, үйлэдбэрилэгдэһэн продукциин өөрынь үнэ сэнгые эрид хямдаруулха уялгатайбди гэһэн тобшолол пленум хэбэ.

В. ТУЛАЕВ,
манай корр.

ГОЛ АНХАРАЛАА— ХҮДӨӨ АЖАХЫДА

ГЭЭГДЭГШЭДГҮЙГӨӨР ХҮДЭЛХЭ

Шэнэ жэлэй эхеэр социалис уялгануудые абахадаа, Прибайкалиин районой малшад 1984 ондо гээгдэгшэдгүйгөөр хүдэлхэ, жэлэй түрүүшын үдэрһөө түсэбтэ даабаринуудаа заатагүй дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхын түлөө тэмсэхэ гэжэ бэшэһэн юм.

Мүнөө эндэхи колхоз, совхозуудай фермэнүүдэй, һаалишадай дунда дэлгэрһэн мүрысөөнэй үнгэрһэн хоёр һарын дүн согсологдобо. Энэ мүрысөөндэ «Прибайкальский» совхозой Мостовско һү һаалиин фермын коллектив шалгаржа ябана. Жэшээнь, үнгэрһэн январь һарада тэдэнэр 314 центнер һү һаажа, түсэбөө 104 процент дүүргээ һаа, һая февраль һарын дүнгөөр баһал даабаряа үлүүлжэ гараа. Мүн сагаан эдеэ гүрэндэ худалдаха хоёр һарын түсэбые 112 процент дүүргээ. Бүхы һүеэ эрхим шанартайгаар, нэгэдэхи сортоор тушаагаа.

Фермын түрүү һаалишан Н. Д. Пермякова харууһалдаг бүхы үнеэдһээ хоёр һарада хамтадань 9000 килограмм һү абаха даабаритай һаа, тэрэнээ 11.800 килограммда хүргөө. Мүн бэрхэ һаалишад А. С. Шелкунова, Г. П. Сизых гэгшэд баһал даабаринуудаа холо үлүүлһэн байна. Ажахын бүхы һаалишад совхозойнгоо хүндэлэлэй самбарта бэшэгдээ.

Жэлэй эхинһээ хойшо «Зырянский» совхозойхид баһал муу бэшэ үрэ дүнгүүдые туйлана. Үнгэрһэн январь, февраль һаранuудта ажахын бүхы 33 һаалишадай 17-ниинь һү һааха даабаринуудаа үлүүлэн дүүргээ. Тэдэнэй дундаһаа һаалишад Л. В. Сороковикова, Л. В. Корнаков, Т. А. Неродова, Т. Н. Колмакова гэгшэд һү ехээр һаажа, арбан хоног бүхэнэй, мүн һарыншье даабарие үлүүлэн дүүргэнэ.

Байгша оной үбэлжэлгын үедэ Ангирай, Зырянанай фермэнүүдтэ ажалай эмхидхэл яһала һайн болоо, малай тэжээлшье саг соогоо буйлуулагдажа, нормоор эдюулэгдэнэ, үнеэдэй байра соо, һү тушаадаг, хадагалдаг таһалгануудай доторшье ариг сэбэр сахигдана. Тусхайлбал, эдэ хоёр фермэнүүдтэ үнеэн бүхэндэ үдэрэй 10 килограмм силос, тэды шэнээн үбһэн, хэршэгдэһэн һолоомон, нарһанай ногоон, шэлбүүһэтэй гурил гэхэ мэтэ холигдожо эдюулэгдэнэ, үнеэдтэ булсэдхэгдэһэн уһан уулгагдана.

Энэл совхозой малшан Павел Колмаков хажуудаа хүдэлдэг нүхэр П. Н. Серковтой үхэрнүүдые шахан таргалуулхадаа, тэдэнэйнгээ тус бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ 840 граммаар дээшэлүүлнэ. Тэрэнэй даадаг гүүртэдэ 225 үхэр харууһалагдана.

Тиигэжэ малайнгаа үбэлжэлгые амжалтатай һайнаар үнгэргэхэ, үбэлэй һаранuудта мяха, һү ехээр үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха даабарие заатагүй дүүргэхын түлөө районой ажахынуудай малшад эршэмтэйгээр мүрысэн ажаллана гээшэ.

П. ХАЛТАНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Хорин районой Үдын совхоздо хүдөө ажахын техникэ заһабарилха хүдэлмэри эмхитэйгээр ябуулагдана. Эндэ совхозой дүршэлтэй электрогагнуурша Михаил Журавлев ехэ хубитаяа оруулна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: М. Журавлев ажалдаа.

КОЛХОЗУУДАЙ ТООСООТО-ҺУНГАЛТЫН С...

ШҮҮМЖЭЛХЫ ШЭНЖЭТЭЙ

Зэдын районой «Коммунизм» колхозой колхознигуудай тоосооото һунгалтын суглаан боложо үнгэрбэ. Колхозой правлениин түрүүлэгшэ П. К. Амагыров тоосоото элидхэл хэхэдээ, колхознигууд партийна организацииингаа хүтэлбэри доро недондо жэлые амжалтатай һаинаар түгэсхэжэ, оронойнгоо Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэдэ өөһэдынгөө хубита оруулалсаа гээд тэмдэглээ. Ажахы мал ажалай продукци үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха арбан нэгэдэхи табан жэлэй үнгэрһэн гурбан жэлэй түсэбүүдые сум дүүргээ. Энэ хугасаа соо түсэбөөр хараалагдаһан 9400 центнерэй орондо 10964 центнер мяхан гүрэндэ худалдагдажа, түсэб 116 процент дүүргэгдээ. Тиихэдэ бэлэдхэлэй пунктда 1358 центнер ноооһон тушаагдаха һаа, тэрэнь 73 центнерээр үлүүлэгдэһэн байна. Мүн лэ һү гүрэндэ худалдаха даабари амжалтатай бэелүүлэгдээ.

Гэхэтэй хамта ажахын таряашад үнгэрһэн гурбан жэлэй туршада 24 мянган центнер орооһо гүрэндэ тушааха һаа, тэрэнээ дүүргэжэ шадаагүй. Тиимэһээ байгша ондо, мүн ерэхэ жэлнүүдтэ гүрэндэ дутуу тушааһан орооһо таряагаа гүйсэд хүсэлдүүлхэ зорилго табяад, хүдэлжэ байна. Гансашье сагаи таарамжагүи уларилһаа эдэ бүгэдэ дулдыдаа бэшэ, мүн ажахын инженерно-техническэ ба агрономическа албануудаи хүдэлмэридэ дайралдадаг дутагдалнуудһаа болоо гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

Юрэнхы дээрэнь абаад харахада, инзагатынхид недондо урзанда жэлэйхидэ орходоо үйлэдбэриин зарим участогуудаа гээгдэлдэ оруулһан байха юм. Ажалаи бүтээсэ ба продукциин шанар дээшэлүүлхэ талаар бии байһан арга ноосэнүүд гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй. Жэшээлэн хэлэхэдэ, үнгэрэгшэ жэлдэ бүхыдэнь абахада түсэбүүд дүүргэгдээшье һаа, 1982 онойхитой сасуулхада, мяха гүрэндэ худалдалга 5/6 центнерээр, ноооһон 35 центнерээр доошолуулагдаһан байна. Тушаагдаһан малай амидын шэгнүүр үшөөл доогуур, һүнэй шанар муу байһаар. Жэшээлбэл, тушаагдаһан хонидой толгой бүриин шэгнүүр дунда зэргээр 33 килограмм татаа. Толгои бүриһөө абтаһан ноооһониинь 3,3 килограммда хүрөө. Энэнь урда жэлэйхидэ орходоо һураггүй бага болоно. Мүн үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүриһөө оройдоол 1460 килограмм һүн һаагдаа бшуу.

Үүлтэр һайтай хонидые үсхэбэрилхэ гээшэ тус ажахын мүнөөдэрэй шухала хэрэг болоно. Ушар юуб гэхэдэ, хонин һүрэг гол һалбаринь ха юм. Тус ажахын экономиконь энэ һалбариһаа сэхэ дулдыдана бшуу. Эндэ ажалай баян дүй дүршэлтэй, жэлһээ жэлдэ үндэр амжалта туйладаг түрүү хонишод олон юм. Жэшээлбэл, үнгэрэгшэ жэлдэ С. Ч. Бальжиевай отарын коллектив 100 эхэ хонин бүриһөө 114 хурьга абажа түлжүүлхэ, хонин бүриһөө 3,9 килограмм ноооһо хайшалаа. Тиихэдэ Х. Ч. Дымбрыловэй даадаг эхэ хонидой отарын гэшүүд 100-һаа 109 хурьга абаһан, нэгэ хониноо 4,2 килограмм ноооһо хайшалһан байна. Ажахын түрүүшүүл Ц. Д. Цыренов, Ч. Д. Дымчиков, Ц. Б. Аюшеев болон бусад табан жэлэй гурбадахи гол жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 102—108 хурьгадые абажа, гарзагүйгөөр түлжүүлээ һэн.

В. Ц. Цыретаровай даадаг зуһаг хонидой отарын хонишод 1983 ондо хонин бүриһөө дунда зэргээр 3,9 килограмм ноооһо хайшалжа, хонидоо бултыень бүрин бүтэнөөр харууһалһан байна. Тиихэдэ М. Д. Лубсановай хүтэлбэрилдэг эрье хонидой отарын толгой бүриһөө 5 килограмм ноооһон абтаһан байха юм.

Бүхы хонишодой эдэ түрүүшүүл шэнгеэр даалгагдаһан ажалдаа харюусалгатайгаар хандадаг һаань, үнгэрһэн жэлдэ колхозой туйлаһан үрэ дүнгүүд үшөөшье булюу һайн байха һэн. Зарим хонишод ажалай журамые һулаар сахина гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Ажал хэрэгтээ хайша хэрэгээр хандаха ушарнууд үшөө олон байһаар. Иимэ харюусалгагүй хонишод даажа байһан малаа муугаар эдеэлүүлнэ, адуулна, уһална. Эдэнэрэй тоодо Ч. Б. Будаев, С. Я. Изнеев гэгшэдые нэрлэмээр. Тус отарануудта үнгэрһэн жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө оройдоол 56—66 хурьгад абтаһан байна. Мүн ахалагша хонишод Ж. Б. Дашапылов, Ц. Д. Цыренов, Р. Д. Буянтуев гэгшэдэй отарануудта харууһа муутай дээрэһээ хонидынь олоор гарзалшоо.

Мүнөө энэ жэлэй малай үбэлжэлгын үедэ горитойхон дутагдалнууд үзэгдэнэ. Эбэртэ бодо малай, нарай тугалнуудаи гарзалха ушар дайралдана. П. Вандановай даадаг гунжадай гүүртэдэ байдалынь ехэл бирагүй. Эндэ муугаар эдеэлүүлэгдэһэн дээрэһээ малынь нилээд тураа. Мүн илангаяа залуу хонидой отарануудта үлээр муу, үбшэн хонид олон. Үнгэрэгшэ һарада 1982 оной энэ үеынхитэй сасуулхада, һү үйлэдбэрилгэ 7 процентээр доошолоо. Тиимэһээ байгша оной нэгэдэхи кварталай гүрэндэ һү тушааха түсэб нилээд бэрхэтэй байдалда оронхой.

Нёдондо сагай уларилай ехэл таарамжатай, шиг нойтоор элбэг байбашье һаань, тарялан сабшалангай ургаса эрид дээшэлээгүй. Энэ жэлэй малай үбэлжэлгэдэ нэгэ толгой бүридэ оройдоол 5,2 центнер тэжээлэй единицэ хүрэһэн байна.

Иимэ урагшагүй байдалай шалтагаанууд олон. Нэн түрүүн хэлэхэдэ, тарялангаа муу шанартайгаар элдүүрилнэ, хабарай тарилгын, ургаса хуряалгын хүдэлмэри хэмһээ үлүү саг соо унжагайрна, газар ажал эрхилхэдээ агротехникыень муугаар сахина. Сабшалан, тарялангда наг шэбхэ ба минеральна үтэгжүүлгэ багаар оруулагдана, өөһэдын үрэпэ хүрэнгөөр дутална. Гарилга хэхэ нормын буруу байһан дээрэһээ орооһо тарянай ургаса бирагүй байна. Эдэ бүгэдэ агрономическа мэргэжэлтэдэй алдууһаа болоо гэжэ тооломоор. Ажалаа бригадна подрядай гуримаар эмхидхэхэ шэнэ онол арга үшөө хүсэд нэбтэрүүлэгдээгүй байһаар. Эдэ бүхы дутагдалнуудые яаралтайгаар усадхажа, сабшалан, тарялангайнгаа ургасые эрид дээшэлүүлжэ, ниитынгээ адууһа малые бардам хүрэхэ тэжээлээр хангаха, орооһо таряа гүрэндэ худалдаха табан жэлэйнгээ түсэбые заатагүй дүүргэхэ шухала...

гэхэ шухала
заапан байна.
Тус ажахы
дүн хамта 39
ригэй сэбэр о
на. Илангаяа
олзо ехээр о
нёдондоной а
онойхитой с
байна. Үнгэрэ
дөө ажахын
худалдалгын
шэлһэн байна
бүхыдөө 260
гэй нэмэлтэ о

Колхоздо
һэн хүдөө
нуудай өөры
сэбһөө үлүү
иимэһээ үй
продукциин
луулха тала
ябуулхаар бо

Колхозой пр
лэгшэ тоосоо
гоо ажал х
жэлхы удхат
үзөө гэжэ тэ
мэһээ ажахын
ринуудта б
нуудые түргэ
хаха арга зам
ха хэмжээнүү
раалагдаа.
хэлсэлгэдэ хаб
хознигуудшье
жэлхы шэнж
сэгнэһэн байна

Хонин ажал
Н. Н. Доржиев
нишодой зор
тогтожо хэлэ
гатын олохон
эхэ хонин б
дээшэ хурьга
зэн хүдэлжэ
бүхы эхэ хон
нуудта хурьга
наар абтаба.
отарануудта
бии гэжэ тэм
гэдые усадха
дорхой хэмжэ
даа.

Эбэртэ бод
даагша Ж. Ч.
нэй ори гаж
той аад, тэр
хүдэлнэ. Байр
оньһон механ
гэгдэнэгүй.
үнеэд олоор
башье һаа, һ
дээшэлнэгүй.
һууринһаа һа
ябагаар ерэх
гаа миинтэ гэ
һэ байгша
дэргэдэ һаа
гэрнүүдые
оруулагдаха
рэ хэлээ.

Ахалагша
Бальжиев, ме
Батуев гэгшэд
ридөө дайрал
дануудаа хай
хаха, ажалай
хүнүүдтэй ям
тухай дурадх
лаа.

— Бидэ ме
үбһэ тэжээлэ
ехэл бэрхэш
Хонишодто д
шалангынь
һаар. Ушар
даа тэжээлэй
за байгуулаа
ерээ гэжэ һ
дунда малаа
дэнь гаргада
ша хэрэгээр
олон, — гээд
шон Н. Ч. Г
һэн байна.

Иигэжэ хамт
шүүмжэлэлтэ
байна.

А.
М.
«Зэдын
редакциин хү

ТҮРЭЛ ПАРТИИМНАЙ ТҮҮХЭ

„СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН ТҮҮХЭ" ДОЛООДОХЁО ХЭБЛЭГДЭН ГАРАБА

В. И. Ленин манай партиин түүхые революционно хүдэлмэришэн ангиин, ажалша олонитын социализмын түлөө тэмсэлэй үедэ шудалдаг «эгээн дээдэ эрдэмэй курс» гээшэ гэжэ нэрлэһэн юм. Энэ түүхэ хадаа марксизм-ленинизмын оршон байжа, тэмсэжэ, зохёохы ёһоор саашадаа хүгжэжэ байһанай гэршэ мүн. Энэ түүхэ түрэл партяараа, тэрэнэй бүхэдэлхэйн-түүхэтэ илалтануудаар омогорхолой мэдэрэл түрүүлхэтэйгээ хамта шэнэ общество байгуулгын асари ехэ баян дүй дүршэлые мүнөөдэрэй олон үглөөдэрэй зорилгонуудые бэелүүлгэдэ туһална, зохёон байгуулгын агууехэ хүсэ шадал нэмээнэ. Марксын, Энгельсын, Ленинэй һургаалые, социализм байгуулгын түлөө тэмсэлэй олон ондоо шатануудта КПСС-эй ажал ябуулгын дүршэлые тараан нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ гуша шахуу жэлэй туршада хэблэгдэжэ байдаг «Советскэ Союзай Коммунис партиин түүхэ» гэһэн учебник һайн эшэ үндэһэн боложо үгэдэг. Партиин байгуулагдаһаар 80 жэлэй ойдо тэрэнэй түүхэ долоодохиёо хэблэгдэн гараба,* тэрээн дотор КПСС-эй түүхэ 1983 оной тэ: хахад болотор харуулагданхай.

Ленинскэ партиин гаталһан алдарта зам тус номой нюурнуудта эли тодоор харуулагданхай. Энэ зам юрын, хүнгэн байгаагүй, юундэб гэхэдэ, бэдэрэлгэ, тэмсэлгүйгөөр шэнэ байдал тогтоогдодоггүй гэжэ ажабайдалай дүршэлһөө бидэ һайн мэдэнэбди. Зүгөөр партимнай бүхы бэрхэшээл туршалгануудые нэрэтэй хүндэтэйгөөр гаталан гараһан байха юм: бэелүүлэгдэхэ аргагүй гэжэ олонхидто һанагдадаг юумые партимнай хэжэ шададаг байгаа. Наяад жэлэй туршада революцнонер-марксистнуудай багахан эмхиһээ асари ехэ хүсэ шадалтай, арад зонтойгоо нягта холбоотой, хүгжэлтэ түгэс социализмын обществые хүтэлбэрилхэ аргатай агууехэ хүсэн боложо ургаа. Мүнөө партиин зэргэнүүдтэ 18 миллион гаран коммунист тоологдоно.

Бидэндэ, совет хүнүүдтэ, хилын саанахи манай нүхэдтэ, партиин согсолһон дүршэлэй багаханшье хубинь үнэтэй сэнтэй. Гэхэтэй хамта тэрэнэй түүхэдэ зуушье дахин үнэтэй үйлэ шатанууд бии юм. Социалис революциие бэлдэлгэтэй, тэрэнэй илалтые хангалгатай холбоотой партиин ажал ябуулга, социалис революциин илалтые теоретическэ талаһаань үндэһэлэн баримталалга энэ ном соо тон эли тодоор харуулагданхай. Ажабайдалай үндэһэн гол асуудалнуудые шиидхэлгын, шэнэ, социалис хүгжэлтэ дэбжэлтын үльгэр жэшээ оршон дэлхэйдэ агууехэ Октябрь үгэһэн байха юм. Харин мүнөө, жаран зургаан жэлэй үнгэрөөд байхада, Ленинэй сэсэн мэргэн ухаан бодол тухай, большевигүүдэй үльгэр домогто гвардиин хатуу зориг, шэн габьяа тухай сэдьхэлээ хүдэлгэн бодомжолходоо, тэдэнэй хэрэгүүдые үнэн сэхээр үргэлжэлүүлхээр оролдонобди.

Социалис революциин илалтатай хамта хүдэлмэришэдэй болон таряашадай дэлхэй дээрэхи түрүүшын гүрэн түрые, пролетариадай диктатурын гүрэниие хамгаалха, зохёон байгуулха зорилго партиин үмэнэ табигдаа һэн. Ангинуудай болон үндэһэн яһатанай хоорондохи эбсэшэгүй зүрилдөөнүүдые, хүниие хүнэй дарлаха, мүлжэхэ гурим ёһые усадхахын тула үйлэдбэриин зэбсэг хэрэгсэлнүүдые ниитын эд зөөри болгон баталалгатай, социализм байгуулха ленинскэ түсэбые бэелүүлгэтэй холбоотой олон тоото асуудалнуудые номой авторнууд шэнжэлнэ. Социализмын замда орожо байгаа нэгэшье орон эд зөөри тушаа асуудалнуудаар эрид шиидэнги урбалта хэнгүй урагшаа дабшажа шадахагүй гээд дүй дүршэл батадхаһан байдаг. Капитализмһаа социализмда шэлжэн оролгын түгэсэхэ үедэ СССР-тэ адли эрхын, хамтын ажабайдалай болон бэе бэедээ нүхэд ёһоор туһалалсалгын харилсаанууд тогтоо, арадай ухаан сэдьхэлэй-политическэ нэгэдэл батажаа, марксизм-ленинизм совет обществын булюу хүсэтэ, гол үзэл суртал болоо. Совет Социалис Республиканuудай Союзые байгуулга, ороной бүхы нацинуудай болон үндэһэн яһатанай экономикын болон соёлой дэбжэлтэ хадаа ленинскэ партиин агууехэ аша габьяа, пролетарска интернационализмын үзэл бодолой илалтата бэелэл болоо һэн.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай хатуу шэрүүн жэлнүүдтэ партимнай немецкэ-фашис булимтарагшадта эсэргүү бүгэдэ арадай тэмсэлэй зоригжуулагшань, эмхидхэлшэнь болоһон байна. Тэрэнэй хүтэлбэри доро совет хүнүүд бүхэдэлхэйн удха шанартай илалта туйлажа, дэлхэйн арадуудые фашис дарлалтаһаа сүлөөлһэн юм. Дайнай һүүлдэхи жэлнүүдтэ богонихон саг соо оромнай дайнай һандаралгануудые усадхажа, экономико болон соёл культурын шэнэ амжалтануудые туйлаа һэн.

Коммунис партиин хүтэлтэлбэри доро олон үеын совет хүнүүд шэн габьяата ажалаараа тэмсэлэйнгээ эгээ гол шухала дүн туйлаа: СССР орондо хүгжэлтэ түгэс социализм байгуулаа. Партийна документнүүдээр үндэһэлэн ном дотор тэрэнэй эгээ гол шэнжэ шанарнуудайнь, онсо илгаануудайнь үргэн эли тодорхойлолго үгтэһэн байха юм, тэрэниие саашадань наринжуулан хүгжөөлгэ хадаа партиин мүнөө үе сагай ажал ябуулгынь гол удха болоно гээд этигэмэ тодоор харуулагдаа.

КПСС-эй мүнөө үе сагай экономическа холын хараата стратегиие харуулхадаа, учебник зохёогшод ажалай бүтээсые бүхы дээрэнь дээшэлүүлгэтэй, эд ноосэнүүдэй бүхы зүйлнүүдые гамтайгаар ашаглалгатай, эрид хурданаар хүгжэлтын замда шэлжэн оролготой, социалис байгуулалтын булюу һайн талануудыень научно-техническэ революциин туйлалтануудтай бодото дээрэнь холболготой, хүтэлбэриин бүхы ёһо гуримуудые комплексноор һайжаруулгатай холбоотой шухала асуудалнуудые шэнжэлнэ. Имагтал эдэ шухала асуудалнуудые бэелүүлгэ экономическа ашаг үрые дээшэлүүлхэ, энээнһээ уламжалан, арадай баян дэлгэр байдалые саашадань һайжаруулха арга олгохо гол харгы зам гэжэ партимнай тоолодог байха юм.

Хүгжэлтэ түгэс социализмын оршон байдалда экономическа болон социальна политика хоорондоо улам нягта харилсаа холбоотой болоно. Ажахын түсэбүүдые зохёон табихадаа, парти обществын хүгжэлтын эгээн гол шухала — социальна, үндэһэ яһанай, демографическа ушар нүхэсэлнүүдые бүхы талаарнь анхаралдаа абадаг байха юм. Хүгжэлтэ түгэс социализмын түүхэтэ үе сагта обществын ангигүй бүридэл гол түлэб, юрэнхы дээрээ зохёон байгуулагдаха гэһэн КПСС-эй XXVI съездын тодорхойлолго тус ном дотор үргэнөөр, эли тодоор шэнжэлэгдэбэ..

СССР-эй Конституцитай зохилдуулан манай демократиин хүгжэлтын дүршэлые согсололгодо авторнууд онсо анхарал хандуулна. 1983 оной июнь һарада баталан абтаһан Ажалша коллективүүд тухай хуули хадаа совет хүнүүдэй социально-политическэ болон ажалай эдэбхиин ургалта тухай Коммунис партиин анхаран оролдожо байдагай толото гэршэ болоно гээшэ. Тус Хуулиин бүхы гол дүримүүдынь үйлэдбэри хүтэлбэрилгэдэ демократическа ёһо гуримуудые саашадань гүнзэгырүүлгэдэ, ажалша коллективүүдые манай ниитэ гүрэн түрын хүдэлмэридэ бүришье дүтөөр хабаадуулгада зорюулагданхай.

КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй тодорхойлһон үзэл суртлай хүдэлмэриин гол шэглэлнүүдынь болон зорилгонуудынь номой нюурнуудта шэнжэлэгдэнэ. Үзэл сурталай-теоретическэ, политическэ-хүмүүжүүлгын, пропагандистска ажал ябуулгын уг удхыень, түхэл маягуудыень совет обществын мүнөө үеын хүгжэлтын дотоодын болон гадаадын эрхэ байдалтай зохилдуулха гэһэн зорилго партимнай табина ха юм. XXVI съездын шиидхэбэриин ёһоор бэлэдхэгдэжэ байһан КПСС-эй Программые шэнээр редакцилга партиин үзэл сурталай болон бүхы хүдэлмэридэ онсо шухала нүлөө үзүүлхэ ёһотой гээд Пленум дээрэ тэмдэглэгдээ һэн.

Совет арадай илалта туйлалтануудай дэлхэй дээрэхи оршон байдалтай холбоо харилсаатай байһан тухай шэнжэлэлгэ ном соо нилээд ехээр үгтэнхэй. Өөрынгөө уласхоорондын ажал ябуулгада ленинскэ парти социализмын аша туһые, сүлөөрэлгын, империализмда эсэргүү тэмсэлэй аша туһые баримталһан, баримталдагшье гэжэ авторнууд тон үнэн тодоор, этигэл түгэсөөр харуулна. Марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын гол ёһо гуримуудые баримталан, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые бэхижүүлхын түлөө манай парти удаа дараалан, хэлбэришэгүйгөөр оролдодог.

Империалис, нэн түрүүн США-гай, хүсэнүүдэй эзэрхэг булимтархы һэдэлгэнүүдһээ уламжалан, уласхоорондын оршон байдалай эрид муудажа, шахардуу шанга болоод байхада, Коммунис партиин болон Совет правительствын ябуулдаг эб найрамдалай ленинскэ стратеги, амгалан тайбан байдал сахин хамгаалха, бэхижүүлхэ, буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгые болюулха, арадуудай хоорондохи харилсан туһалалсалгые үргэдхэхэ, улам гүнзэгырүүлхэ зорилготой эгэршэгүй хараа шугам мүнөө амин шухала шанартай байна... тэй хамта Сов... социалис буса... өөрынгөө аюул... тайгаар сахихы... болон НАТО-га... хүсэтэй болохо... бүхы шухала... жээнүүдые абав...

Совет арадай... ство байгуулал... рамдал сахиха... хэрэгтэ Коммун... хүтэлбэрилхы... шиидхэхы нүх... байха юм. Ту... шатануудта КП... политикые уг... лан ябуулдаг... ноошье ябуулх... гамжалга — х... ойлгосо бэшэ,... байдалай, бодо... Тэрэнэй удхань... юуб гэхэдэ,... урагшаа дабша... Урда тээнь бү... даа түшэглэн, ... тэрэнээ баяжуу... дээгүй асуудал... үеын болон ё... шухала асууда... тын ухаан бод... нистнуудай, х... ангиин, бүхы... шадалые нэгэд... дабшаха хэрэг... юм. Энэмнай... ниие ехэ юумэн... —гэжэ КПСС-эй... неральна секре... Черненко февр... нум дээрэ хэлэ...

Ленинскэ пар... бүхы ажалшад... гөөр шудалал... дэнэй коммунис... долые бүридх... хэрэгтээ зохёох... хандалгын, гүр... ществые хүтэл... дэнэй эдэбхитэ... гын гол эрхэ...

В.

---

* **Советскэ Союзай Коммунис партиин түүхэ.** Долоодохи хэблэл. Авторнуудайнь коллективэй бүридэл: **Б. Н. Пономарев** (хүтэлбэрилэгшэ), **М. С. Волин, В. С. Зайцев, Н. Н. Маслов, И. И. Минц, А. Д. Педосов, В. И. Попов, А. И. Соболев, К. И. Суворов, Б. С. Тельпуховский, В. П. Филатов,** М., Полит-хэблэл, 1983, 784 нюур.

ОЛОНОЙ ХҮСӨӨР

шуул болоно. Эдэнэй дунда партиин гэшүүд, арадай депутадуудшье бии. Хинагшадай олонхинь мал ажалай хүдэлмэрилэгшэд юм. Ушар иимэһээл арадай хиналтын олохон постнууд малшадай гүүртэ болон отаранууд дээрэ байгуулагданхай. Арадай хиналтын гол бүлэгэй гэшүүд малай үбэлжэлгын хэр зэргэ ябажа байһые шалгаха үедөө. хонишод, һаалишадай байра байдалаар, соёлой, медицинын, худалдаа наймаанай талаар ямараар хангагдадагаарнь һонирхоно, мүн үбһэ тэжээлэй хэр зүбөөр гаргашалагдадаг, буйлуулагдадаг тухай асуудалнуудта анхаралаа хандуулна. Тиихэдэ арадай хинагшадай анхаралые татаһан үшөө нэгэ асуудал гэхэдэ, түл түрэсээ һайнаар абажа, гарза хоролтодо оруулангүй тэнжээхэ гэһэн зорилго табигдана.

Гэхэтэй хамта түл абалгын хаһада малшадай ажал хүдэлмэридэ али болохоор туһалха, тэдэнние хэрэгтэй эд бараа болон эдеэ хоолой зүйлнүүдээр саг болзор соонь хангажа зөөхэ, медицинын хүдэлмэрилэгшэд саг үргэлжэ ябажа, малшадай бэеынь элүүрэй түлөө оролдохо гээшэ шухала. Уран шүлэгүүдые, уянгата гоё дуунуудые шагнаад байхадаа, хүнэй сэдьхэл зүрхэн урма баяраар халин, бүри эршэтэйгээр ажаллаха хүсэл түрэдэг ха юм даа. Тиимэһээ малшадайнгаа урма зориг бадаруулан, амжалта түгэс ажаллахын түлөө саг үргэлжэ оролдохо гээшэ ехэ удхатай.

Эмхидхэлэй хүдэлмэри эдэбхижүүлхэ талаар 2-дохи отделениие хүтэлбэрилэгшэ, сомоной Соведэй депутат Пурбо Данзанович Чимитов ехэ оролдосо гаргадаг юм. Фермэнүүд дээрэ ариг сэбэрые сахиха, һайн шанартай, тоһолиг һүнэй түлөө тэмсэхэ, ажалай журам бэхижүүлхэ хэрэгтэ һү һаалиин фермые даагша Николай Ананьевич Афанасьев хубитаяа оруулна. Тиихэдэ залуу хонишон, сомоной Соведэй депутат Александр Дашиевич Батомункуев мүн лэ энэ үүргэеэ нэрэтэй солотойгоор дүүргэжэ ябадаг. Тэрэ хонишодоор ябажа, ажал хэрэгээрнь һонирходог, мүн арадай хинагшадтай хамта шалгалтануудые үнгэргэжэ, дутуу дундануудые усадхалсадаг юм. Энэ хэрэгтэ илангаяа манай залуушуул эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Ажахымнай түрүү хонишодой нэгэн — комсомол Сергей Бардуев үетэн нүхэдтөө һайн һайхан үльгэр жэшээ харуулна. Энэмнай гансашье ажал хүдэлмэреэ хараад ябадаг бэшэ, мүн нийтын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг юм. Тэдэнэр хабарай тарилгын, һооһо хайшалалгын, тарла хуряалгын үедэ бүришье сүлөөгүй ажалладаг. Тиихэдэ түрүү хонишод ба һаалишад ехэ туһаламжа үзүүлдэг. Нютагаймнай дүршэлтэй бэрхэ хонишон, Ц. Ч-Ц. Бардуев энэ хэрэгтэ үнэн зүрхэнһөө хандадаг. Тэрэ олон жэлдэ гансашье хонин ажал дээрэ хүдэлжэ олоһон дүй дүршэлөө залуушуултай хубаалдана бэшэ, мүн нийтын ажал хүдэлмэридэ, жэшээлбэл, арадай хинагшаар удаан саг соо хүдэлжэ, дүршэлтэй болоһон хадаа, энэшье дүршэлөө залуу үетэндөө дамжуулхые оролдоно. Цырен Чимит-Цыренович жэл бүхэндэ 100 эхэ хонин бүриһөө зууһаа дээшэ хурьга абажа түлжүүлнэ.

Һүүлэй үедэ манай совхоздо овощ ургуулха талаар түрүүшын алхамууд хэгдэжэ эхилэнхэй. Эндэ овощ ургуулдаг бригадын бригадир Тамара Филипповна Жалсараевагай хубита бии. Тэрэ мүн арадай хиналтын гол бүлэгэй эдэбхитэй гэшүүн юм.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлдэ манай һаалишад амжалтатай һайнаар ажаллаа. Гүрэндэ һү худалдаха түсэб үлүүлэн дүүргэгдөө. Гэбэшье бултадаа нэгэдэн, нэгэл хэрэгэй— партиингаа XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхын түлөө оролдожо, саашадаа бүри ехэ алхам хэхэмнай лабтай.

Д. ЦЫРЕНЖАПОВА,
«Заветы Ильича» совхозой арадай хиналтын гол бүлэгэй түрүүлэгшэ.

...МДОЛНУУД, ...ДХАЛНУУД

костюмайнь нэгэ карман доро, нүгөөдэнь дээрэ болоо. Заһажа оёхыень бусаабаб». Зарим оёдолшод ба эсхэгшэд захил хэгшэдтэ бүдүүлигээр хандана. Эрхэтэн Дементьева «Рябинка» ательегэй эсхэгшэ тухай «Тэрэ үдэр Куржумова ажал дээрээ һогтуу байгаа һэн. Һогтуу хүндэ далайшье үбдэгсөө һэмнай» гэжэ бэшэнэ. Захил хэгшэ Панфиловагай бэшэһэн юумые эндэ дурдалтай: «Рябинка» ательедэ гурбан плати оюулха захил хээ һэм. Захилайнгаа хойноһоо гурба дахин ошооб. Платиин хамсые холбохо хүдэлмэри үлөөд байна. Хүнэй гүйлтада иимэ хайхарамжагүйгөөр хандаһанһаань боложо, захилнуудаа абажа шадангүйгөөр Москвада һуралхаяа ябахамни...»

Иимэ дутагдалнууд бусадшье зарим ательенүүдтэ үзэгдэдэг. Жэшээлхэдэ, «Одон» ательедэ ерэһэн Кириленко, Филиппова, Пешкова гэгшэд «Үглөөгүүр ерэхэдэмнай, захилнуудымнай абажа үгөөгүй. Үдэшэ абахабди гэжэ найдуулаа һэн. Теэд үдэшэ баһал захил хэжэ шадаагүйбди» гэжэ гомдоно. Ушар тиимэһээ энэ нэгэдэлэй хүтэлбэриин зүгһөө ательенүүдтээ эрилтэеэ һуладхаһан дээрэһээ эдэ мэтын дутагдалнууд гарана гэжэ арадай хинагшад тобшолол хэһэн байна.

Ательеһүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри үргэдхэхэ, хүн зониие хангалгын шанар һайжаруулха гээшэ мүнөө тон шухала эрилтэнүүдэй нэгэн болонхой гэжэ онсолхо шухала.

И. ДУЛЬБИНОВ,
арадай хиналтын Улаан-Үдын городской комитедэй гомдолнууд ба дурадхалнуудай талаар штатнабэшэ бюрое даагша.

Улаан-Үдын районой «Советская Россия» колхоздо малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхын тула арадай хиналтын бүлэг шалгалтануудые үнгэргэжэ, дутуу дундануудые усадхаха талаар хэмжээнүүдые абана. Колхозой арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүд — түрүү гахайшад Т. А. Китаева, Ф. А. Воробьева, И. П. Русина гэгшэд малай үбэлжэлгын үедэ бүхы асуудалнуудые шиидхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадана.

В. АНДРЕЕВЭЙ фото.

ХАНГАЛГЫН ХҮДЭЛМЭРИ ҺАЙЖАРУУЛНА

Түнхэнэй районой Аршаанай сельскэ Соведэй дэргэдэ байгуулагдаһан арадай хиналтын гол бүлэг, депутадуудай комисси «Аршан» курортын эдэбхитэдтэй суг хамта худалдаа наймаанай эмхинүүдэй хүдэлмэриие һайжаруулхын тула ехэ оролдолго гаргадаг байна. Ушарынь манай нишэ хаа хаанаһаа хүнүүд ерэжэ амардаг ха юм. Тиимэһээ нэн түрүүн һууринай магазинуудай ажалаар һонирходог байһаниинь мэдээжэ.

Һүүлэй хоёр жэлэй туршада худалдаа наймаанай газарнуудаар 20 гаран шалгалта үнгэргэһэн байнабди. Үнгэрһэн октябрь һарада Аршаанай сельсоведэй гүйсэдкомой даабаряар поселогой бүхы магазинуудые дахинаа шалгаабди. Энэ шалгалтын үедэ мүн лэ нилээдгүй дутагдалнууд элирүүлэгдээ. Бүхы магазинууд хүйтэн, шулуун нүүрһэн асарагдаагүй байгаа. Мүн наймаалагшад дуталдажа байба. Зарим худалдан наймаалагшадтай материальна хариуусалга тухай хэлсээн баталагдаагүй һэн. «Саян» гэжэ эдеэ хоолой магазинай наймаалагшадта тусхай хубсаһан хүсэд үгтөөгүй байба. Уралаар дулаасуулха түмэр хоолойнуудынь соорхой, уһан гоожожо байба.

Энэ шалгалтын дүнгүүд гол бүлэгэй бюрогой зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн юм. Тэрээндэ Хоймороой сельпогой правлениин гэшүүд уригдаа һэн.

Һүүлдэ арадай хиналтын гол бүлэгэй үүсхэлээр «Саян» магазинай болон столовын хүдэлмэриие дахяад шалгаһан байнабди. Түрүүшын шалгалтаар элирүүлэгдэһэн дутагдалнууд хүсэд усадхагдаагүй байшоо. Наймаалагшад дуталдаһан зандаа, столовын буфедтэ кондитерскэ зүйлнүүд, полуфабрикадууд, карамель болон бусад эдеэ хоолой зүйлнүүд байбагүй. Арбаад хоногой туршада Аршаанай хүн зон сагаан эдеэнэй зүйлөөр хангагдаагүй байгаа.

Энэ шалгалтын материалнуудаар гол бүлэгэймнай бюрогой зүблөөн үнгэргэгдэжэ, Хоймороой сельпогой правлениин хүдэлмэридэ бии байһан дутагдалнуудые зүбшэн хэлсэхыень Түнхэнэй райпотребсоюзые, арадай хиналтын районно комитедые гуйха гэһэн шиидхэбэри абаабди. Тингэжэ энэ асуудал зүбшэн хэлсэгдэжэ, шангаа хэмжээн абтаа бэлэй. Һүүлэй үедэ магазинуудай хүдэлмэри һайжаранхай.

Гол бүлэгэй шалгалтанuудта арадай хинагшад сельскэ болон районно Соведэй депутадууд С. Б. Цыренова, Н. Д. Лобашин, В. Б. Тулаева, Л. А. Расскатова, Г. Н. Шульгина, А. Н. Прохорова, Е. Н. Белозерова, Н. В. Цыденов, Н. П. Питеева болон бусад эдэбхитэйгээр хабаадана.

Л. ХОРЕНОВ,
Түнхэнэй районой Аршаанай арадай хиналтын гол бүлэгэй түрүүлэгшэ.

ТАСС — АПН
ХИДЫН СААНАҺАА

...ИН ХҮСЭДӨӨР ...ШААН ДЭМЖЭНЭ

тингдэ хабаадаһан эхэнэрнүүд мэдүүлбэ. ГДР-эй, Польшын ба Чехословакиин эб найрамдалай тала баридаг хүдэлөөнэй олон мянган эдэбхитэд-эхэнэрнүүд тэрээндэ хабаадаһан байгаа. Ухаан бодолтой һайн һайхан хүсэл эрмэлзэлэй энэ уряае бидэ бүхы зүрхэ сэдьхэлһээ һайшаанабди гэжэ митинг дээрэ тэмдэглэгдээ. Совет хүтэлбэрилэгшэдэй бүтэмжэтэй һайн дурадхалнуудта болохотой харюу үгэхыень тэрээндэ хабаадагшад США-гай, НАТО-гай гэшүүн-оронуудай политическэ ажал ябуулагшадые уряалба.

СССР-эй ба аха дүү бусад оронуудай манай хани басагадтай хамта ГДР-эй эхэнэрнүүд эб найрамдалые сахин хамгаалгын хэрэгтэ бүхы хүсэеэ элсүүлэн үгэхөөр бэлэг юм гэжэ Германиин эхэнэрнүүдэй демократическа холбооной түрүүлэгшэ И. Тиле хэлэбэ.

...Э ШУХАЛА ҮҮСХЭЛ

яр немзет» газетэ бэшэнэ. Энэ хадаа ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые, сэрэгэй гаргашануудые тэрэ хэмдэнь үлөөхэ, хүсэнүүдые хэрэглэлгэһээ арсаха, ядерна буу зэбсэггүй зононуудые байгуулха гэхэ мэтэ алхамууртай адли удха шанартай байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Советскэ Союз болон бусад социалис оронуудай гаргаһан тодорхой үүсхэлнүүд эб найрамдалые бэхижүүлхэ талаар тон шухала удха шанартай юм гэжэ газетэ тэмдэглэнэ. Энэ үүсхэлнүүдтэ бүтэмжэтэй һайн харюу үгтэнэгүй. Шэнэ дурадхалнуудтамнай бүтэмжэтэй харюу дары түргөөр үгтэхэ аабза гэжэ этигэн найдажа байһанаа социалис хани нэгэдэлтэ оронууд мэдүүлнэ.

...ОЙ НРП-гэй ЦК-гай ПОЛИТБЮРОГОЙ ТОГТООЛ

онсо харилсаа холбоон хадаа эрхэ сүлөөгэй ба бэеэ дааһан байдалай аша туһада империализмда эсэргүү хамтын тэмсэлдэ манай оронуудай арадуудай революционно түйлалта болоно гэжэ документ дотор тэмдэглэгдэнэ. Лаосто, Вьетнамда, Кампучида арадай засагай илаһанай һүүлээр энэ харилсаамнай үргэн ехэ хэмжээнтэй болоһон байна. Тингэжэ тэрэ хүдөө ажахын, промышленностиин, соёлой ба нийтын ажабайдалай бүхы талануудта хабаатай юм. Социалис байгуулалтада, Эхэ ороноо сахин хамгаалгада лаотян арадай түйлаһан амжалтануудай эшэ үндэһэн болоно.

ВЕНЭДЭ УУЛЗАЛГА БОЛОБО

ВЕНЭ. Австриин Компартиин ба Германиин Компартиин түрүүлэгшэнэр Ф. Мури болон Г. Мисэй уулзалга эндэ болобо. Эб найрамдалай ба ажаллаха эрхын түлөө КПА-гай, ГКП-гэй хамтын тэмсэлэй асуудалнуудые зүбшэн хэлсэһэн байна. Эб найрамдалые хангахаһаа шухала зорилго байхагүй. Американ ядерна ракетэнүүдые Европодо тараан тодхолгые болюулхын, Европо түбиие ядерна буу зэбсэггүй зоно болгохын түлөө КПА болон ГКП бүхы юумэ хэхэ юм гэжэ уулзалгада хабаадагшад мэдүүлбэ.

Январь һарада Венэ болон Нюрнбергдэ болоһон КПА-гай ба ГКП-гэй партиина съезднүүд тушаа мэдээсэлнүүдые уулзалгада хабаадагшад халан абалсаба. Американ «Першинг-2» ракетэнүүдые ФРГ-дэ тараан тодхожо эхилһэнэй һүүлээр Европодо аюулгүй байдал хангахын түлөө тэмсэлые эдэбхижүүлгэдэ Австриин ба Баруун Германиин коммунистнууд ехэ хубитаяа оруулха юм гэжэ съезднүүд дээрэ тэмдэглэгдэһэн байгаа.

БУРУУШААЛГЫН НОТО

МАНАГУА. США-гай тагнуулай түбэй захиргаан Никарагуада болоһон демократическа хубилалтануудые буруу һүргэхые, үймөө һүйдхэл татахые оролдоно гэжэ республикын гадаадын хэрэгүүдэй министр М. д' Эскотын США-гай гүрэнэй секретарь Дж. Шульцда эльгээһэн буруушаалгын ното дотор хэлэгдэнэ.

Мартын 7-ной һүни Панамын тугтай «Норт Карибе» гэжэ пароход Номгон далайн эрье шадархи Коринто портдо ороходоо минэдэ дайрагдаһан байна гэжэ ното дотор тэмдэглэгдэнэ. Энэ ябуулгын түлөө харюусалгые американ тагнуулай — һүйдхэлэй албан зургаанай хүлһэншэд бэе дээрээ даажа абаба.

США-гай 200 гаран сэрэгэй албатадай, Гондурасай армиин 7200 солдадай Никарагуагай хилэ шадар татагдаад байһан ушар Никарагуагай бэеэ дааһан байдалда, газар дайдын бүрин бүтэн байдалда аюул тохёолдуулна гэжэ М. д' Эското американ засагаархидай анхарал хандуулба. Эдэ бүхы гэмтэ ябуулганууд Никарагуада үймөө хёмороо татаха гэһэн зорилготой ЦРУ-гай стратегиин гол хубинь болоно гэжэ ното дотор тэмдэглэгдэнэ.

Буряадай АССР-эй Уран зохёолшодой холбооной 50 жэлдэ

Ц-Д. ДОНДОКОВА

ХҮЛЕЭГДЭЭГҮЙ УШАРАЛНУУД

(РОМАНҺАА ХЭҺЭГ)

Буряадай АССР-эй арадай поэт, республиканска шангай лауреат Цырен-Дулма Дондокова «Жаргалай мүндэлөөн» гэжэ роман бэшэжэ дүүргэбэ. Совет засагай мандажа, хамтын ажалай байгуулагдажа эхилһэн сагһаа хойшо гол геройнуудай — Батууха, Суранзан болон бусадай ажабайдалда һонин хубилалтанууд болоно. Һүбэлгэн бэрхэ Суранзанда ном заалгаһан Батууха Хориин таряашан-залуушуулай һургуулиие дүүргээд, Эрхүүгэй университедтэ ороно. Харин Суранзан багшанарай техникумдэ (тэрэ үедэ тиигэжэ нэрлэгдэдэг байгаа) һуража байтараа, жэлэй табилга абаад, Шэтэ руу ошожо, тэндэхи нютагуудай, онсолбол, Эргэнын һургуулида багшалхаар эльгээгдээ.

Хүндэтэ уншагшад, бүхы романтайнь хожом танилсана бээзэт. Мүноо Суранзанай Эргэнэ нютаг руу ошожо ябаһан тухай хэһэгые танай анхаралда дурадханабди.

Суранзанай — залуухан багшын ошожо ябаһан нютаг Ябалан шэлын арада ой тужа соо олдохоор бэшээр нюугдашаһан гурбан бүлэг хотон, дундаа 2—3 модоной зайтай, анхандаа ой тайга сэбэрлэжэ, соорхойнуудые гаргаад лэ, түрэл садан ойро дүтэ тээшээ һуурижаһан Эргэнэ гэжэ нютаг байгаа. Энэ гурбан хотомнай энээн соогоо илгаатай. Нүгөө хоёр хотонуудтаа орходоо түб хотонойнь айлнууд ойһоо хажуу тээшэг, тэрэ хоёр хотонойнгоо дунда голынь болоод һуурижаһан байха юм. Энэл түб хотоной баруун-урда зүгтэнь шэнэ бариһан һургуулиин гэр холсһоо тобойжо, ехэ элеэр харагдадаг.

Аяар хаанаһаа ушаралта ябадал гэхэ гү, али өөрынгөө харгы бэдэржэ ябаһан Суранзан Шэтэ хотодо буужа абаһаар, Шэтын окружкомдо орожо, ушар удхаа хэлэхэдэнь, эндэ тэрэниие ехэ һайнаар угтан абажа, багша болохоо хүдөө гарыш даа гэһэн байгаа. Суранзаншье бодожо үзөөд, зүбшөөлөө үгэжэ, эльгээһэн Хёлго-Хуаацайн аймагай түб болохо Угдаан ошохоо, тэндэхи гэгээрэлэй таһагые даагша Гомбожаб Митыпов гэдэгтэй һуужа ябаа бэлэй. Аймагай түб дээрэ эндэхи һургуулиин директор, мүн лэ өөрынгөө наһанай Цыренов Бато гэдэгтэй танилсажа, нэгэ класс соонь хоноһонойнгоо үглөөгүүр тус аймагай гэгээрэлэй таһагые даагшаһаа Эргэнын 4 жэлэй һургуулиие даагшаар томилогдоһон саарһа абажа, һөөргөө Шэтээ ошожо, тэндэһээ поеэддо һуужа, дахяад Ябалан дабаагаа дабахаар — Суранзанай хэрэг иимэшүүгээр бүтэжэ байба. Аймагай түбтэ алба хэжэ байһан залуу хүнүүд Суранзанда хандаха ямар нэгэ ушар оложо, үгэ андалдаха дуратайнууд байһыень Суранзаншье хараад лэ тухайлбал ха. Тэдэ алба хаагшад Суранзаниие элдэбээр гасаалбад:

— Яахын аргагүй хүдөө ошохотнай даа, сараар угтаха юм гү, али нохойш оруулаад угтажа болохо, — гэжэ бүдэхишэг хоогсойтой, доодо урда хоёр шүдөө алтан хажаар орёолгоһон, үндэршэг аад, гонзод гэнги харашаг шарайтай хүн аймагай түрүүлэгшын кабинет сооһоо гаража ерээд, энеэбхилэн хэлээ. Иимэ дээгүүр нэрэ зэргэтэй хүн худалаар хэлэхэ юм аал?.. Үгы даа, үгы... Энээнэй үгэдэ Суранзан этигэшоод, юуш хэлэнгүй урдаһаань харан зогсобо. Байжа-байжа:

— Юу хэлэнэ гээшэбта? Тиихэдээ тундратай адли юумэ ха юм даа, — гэжэ гэнэн Суранзан хүсэд үнэншэбэ. Харин улааншаг шарайтай шомбогоршог уралтай, шарабтар үһэтэй Митыповынь нүгөө хүн тээшээ ёлогод гэжэ хараад:

— Суранзан Хайдаповна, эдэ хүхигшэдэй үгэдэ этигэхэ болоо һаа урагшаа ябахагүйт. Һанаата бү бологты. Зориһон тээшээ зорихол юм. Залуу һайхан басагадай урда эдэш уһан дээгүүр үрмэ байлгаха зон. Шэтын жүүлигүүд гэжэ дуулаа һэн гүт? — гэбэ. — Эдэш юунш гэжэ хэлэхэ.

Суранзан уруугаа хараад байтараа, тэрээхэн үүдэндэ бэшээтэй гэршаг дахин уншана. Харин аймагай гэгээрэлэй таһагые даагша Суранзанай бодолые таажа:

— Хэдьш ноён һаа, залуу ха юм даа, — гэжэ энеэбхилжэ, багшаар томилһон саарһаяа һарбайба.

Суранзаншье сэхэлдижэ, баһал энэ хүнэйнгөө үгэдэ этигэжэ, аргааханаар «баяртай» гэжэ хэлээд гараба.

Тэрэ дороо Шэтэ хотоёо бусажа, поеэддо билет абаад, ябаха сагтаа чемоданаа баринхай, вагон руу орожо, һууриия эзэлбэ. Бодолойнгоо ээрсэгтэ энэ үдэрэйнгөө ушарнуудые ябталан, унтаһан үгы хоёрой хоорондо һууха зуураа яан гээд яаба гээшэбиб гэжэ тээлмэрдэхдэш абана... Зүүдэн шэнги түлгүүтэй үдэрнүүдэй үйлэ һубилгдаад һаланагүй...

Гэнтэ нэгэ мэдэхэдэнь, Сохондо станци дүтэлшэһэн, наһажаал проводник: «Басаган эндэ бууххаш, юумээ түхеэрэ» гэжэ урин дулаанаар хандаба. Суранзан чемоданаа барижа, үүдэндэ ошожо зогсобо. Поездшье уухил уухилһаар тогтошобо. Поездын зүрхэн сохилхоо болёо, гэбэшье Суранзанай зүрхэн һабаад, нүшэгэнөөд-түшэгэнөөд һаланагүй. Бууга-ад хераашалһаар байтарнь, гэнтэ хажуудань хүн бии боложо:

—Амар мэндэ, Суранзан Хайдаповна, та бэеэрээ буугаад байжа байна гээшэ алтайт?

— Тиимэ, тиимэ, мэндэ! Яагаа бэрхэ та намайе гансата танибат?

— Танингүй яахабиб. Хүгшэн шоно аабзаб даа.

—Шоно? Аа, нээрээ, тиижэ хэлэдэг бэлэй гү?

— Хэлэдэгшье, теэдшье битнай нэрээрээ болоходоо, Шоно-Самбу гээшэб.

— Яагаа һонин нэрэ гээшэб? Зай, танилсаял даа, — Суранзан гараа һарбайна.

— Зай, һайн, һайн, ерэхэ юумэ һайн ха юм даа. Юумээ үгэгты наашань, иигээд лэ ябаха гүбдээ. Комсомолшуудтатнай танаа тушаажа һанаа амархаб.

Үнэхөөрөөшье аймагай түбтэ элдэбээр хэлсээшэнь тиимэшье бэшэ боложо байна хэбэртэй, сараар угтаха, нохойгоор угтаха гэжэ байжа хүхюунэйхиел хөөрэлдөө һэн ха даа. Тэргэ мореор еһотой гуримаар угтаал даа. Угтагша хүнэймнай хээр мориниинынье халуун шулуу долёоһон адагуусан байшаба. Ташуурайшье амта нилээн үзэһэн, эзэнэйнгээ далайхаһаа урда тээ ташуур бууханьгэжэ үни таагаад, урьуулан һүүлээ шарбахаяа алдахагүй, шарбагад гээд балаи түргэдэхэшьегүй. Энэниень Шоно-Самбу, нютаг дээрээ Шоно-баабай гэжэ нэршэшэһэн иимэл хүн угтабал даа. Абяагүй хоюулаа тэргэдээ ошожо, тэрэ дороо ябабаад. Хээршье гэр тээшээ шэглэһэнээ мэдэжэ ульгам. Ташуурдуулангүй, өөрөө дүхысэ бууба. Гэбэшье муу харгыда ороходоо, баһал удааржа захалба. Энэ ялхида үшөө хатархаби гэжэ һанапандал, галгяагүйхэн ээбэр-ээбэр гэнэ. Шоно-Самбу залуухан багшын урда аягүйшээрхэжэ, «мориинь хара, иимэл ээзэн байха гэжэ һанагшаб»,— гээд, нилээн хоготойхоноор хээрэйнгээ сами руу буулгажархиба. Иимэ юм гэжэ һанаагүи хээр һүүлээш шарбахаа мартажархёод, урагшаа һуха буушаба. Суранзан хооһон түисэдэл монсогод гэжэ Шоно-Самбууе мүргэжэрхибэ. Шоно Самбу тэбэриһэнээш мэдэнгүй тэбэрижэ:

— Унашахатнай гээшэ гү? Нютагайнгаа комсомолшуудай урда хэды шэнээн гэмтэй хүн болохо байгаа гээшэбиб? Таниие үнинэй хүлеэгшэ хэбэртэй агша.

— Хэн?

— Хэн гэхэ юун байха юм. Хүбүү, басагагүй хүлеэгээ юм бэшэ гү? Залуухан басаган ерэжэ ябана гэжэ дуулдаа һэл даа. Тэрэ багшыень оройдоол Шоно-Самбу альган дээрээ угтаад абажа ябана гээшэ ха юмбиб даа.

— Һайн даа, ехэ һайнаар угтабат. Аймагаархин элдэбээр хэлээд этигүүлээ юумэ гүбэ. Сараар угтаха гээ, нохойгоорш угтажа болохо гээ.

— Теэд та этигээ гээшэгта?

— Этигээ ааб даа, ехэл холо хүрэжэ ерээд, яахааш ойлгожо ядажа ябаһан уетэйб. Сар, нохой унадаг газарнууд олон ха юм.

— Манайнгаа нютаг дан доогуур сэгнэжэ байгаа ха юмта. Нээрээш, ехэ таһархай газар даа. Танай гайхаха юумэ олон байха. Комсомолшууд гэжэ хиирэлдэшэнхэй, дээрээ аха захагүй. Бүхы дэлхэй урбуулжа хаяхаар бэлэн байха. Һэ, манай эндэхи тугалнуудаар урбуулагдаха дэлхэй үшөө бии болоо үды ха. Таниие хүлеэһэн шиидхэгдээгүй асуудалнууд тоогүй юм ааб даа. Үхибүүдтэ ганса ном заахадаад байхаб гэжэ һаналтагүй. Энэ ехэ сээл руу ошожо умбахаа ябана гээшэт. Бэеэ эртээнһээ бэлдэхэ ёһотой.

— Та яашатароо намда олон табан юумэ хэлэбэ гээшэбта? Энэ нютагай түрүүшүүлэй нэгэн гээшэ гүт?

— Харахадам, залуу хүн байнат даа. Эндэмнай юун боложо байһанай захa үзүүр бултайлгахадаа, муу юумэ хэжэрхибэб гэжэ һанахагүй байнаб. Ямаршье түрүүшүүлэй нэгэн бэшэб. Амяа харахадаад лэ ябагшадай нэгэн байхаб. Юун гэжэ өөрыгөө һайрхаба гээшэбиб.

— Һайрхаха юумэ танда, магадгүй, олонш байжа болоо юумэ ааб даа. Теэ түрүүшынхеэ хү хара-хараһаар, бэеэ хэн магтагша һэм гэжэ гү? Өөр тухайгаа хөөрэхэ гэжэ баһа ёһон байдаг гээшэ ааб даа.

— Тантайш хөөрэлдэхэдөө, нилээн бэеэ шэмхэд гэжэ хөөрэлдэхөөр хэбэртэй. Харгы ута, хэлэнэй эсэхэ бэшэ хада, хөөрэлдэхэдэ яанаб. Суранзан Хайдаповна, эхилэгты.

— Би танда хайшан гэжэ хандаа һаам, һайн бэ даа?

— Шоно баабай гыт.

— Али Самбу ахай гэхэ гээшэ гүб? Минии наһанай хүн таниие дан баабаи гэхээр бэшэ байна,— гээд, Суранзан Самбу тээшэ хараадхина.

— Дөө, хуул Шоно баабай гэлсэгшэл даа. Зай, нэгэ аргань олдоно ааб даа. Энэ Шоно гээшэтнай минии һүнэһэ бариһан арьяатан. Би багадаа энээнтэй урда урдаһаа харалсаад туршапан байхаб.

— Хүхюунэйхии хөөргэжэ, ангуушан тамираа харуулжа эхилбэ гүт?

— Үгы, үгы, нээрээ хэлэнэб.

— Нээрээл, ушаралта ябадалай эзэн гээшэ хат. Шоно гэхэһээтнай улам, бишье шонотой урда урдаһаа ойртолдоһоноо хэлэхэдэм болохо. Тиигээд та үлүү аймшагтай ушаралаа хөөрэнэ аабзат даа, — гээд Суранзан шагнаархан һууба.

— Зай, зай, дуулажал байнаб,— гэжэ Шоно-Самбу һонирхоһон хэбэртэй болоод пууһан түхэл үзүүлбэ.

— Би багадаа аил һуудаг хоёр баяшуулаи хони адуулдаг байгааб. Тиихэдэ арбаадтай ябаалбі даа. Ехэ һайн хонишон гэжэ тоологдодог болобоб. Нээрээшье, хонидоо садхааха гэжэ, бэлшээри ногоо һаитай газарта ехэ холо абаашагша һэм. Манаиш тэндэ үндэр-үндэр нюсэгэн гүбээ хаданууд ха юм даа. Бага үдэ боложо байгаа, бишье панаһан газартаа хонидоо абаашанхай, тээ холошог һуужа байба хаб. Гэнтэ хонидни үргөөд, нэгэ монсогойржо, нэгэ хаха бутаржа байна, холо ойгуур хараашалаадхибаб: хонидойнгоо хаха бутаршахада, харан гэһэим бүрэ бүртэгэр шара боро нохой шэнги аад, арайл нохой бэшэ юумэн нэгэ хониноим хүзүүндэ зуулдашоод һэжэржэ байна. Бишье ухаа мэдээ табяад, хаанаһаашьеб гартам ороһон шиидам баряад, дээрэнь гүйжэ ябашабаб. Үшөөл тэрэм хониием табинагүй, бишье модоо далайгаад, муухай ехээр хашхаржархибаб. Хүн хадаа айлгаал хэбэртэйб. Тэрэм минии хурганай тухай шүдэнүүдээр ирзагад-ирзагад гээд, түбэгшөөгөө болоо юм гү, зуужа байһан хониёо орхижорхёод, саашаа унжага-унжага гээд ябашоо һэн. Хүн шоно хоерой хоорондо эды ехэ нюурдалдаан хэды шэнээн үргэлжэлөө хаб, минии һанахада, удаан шэнгишье һаа, үнэндөө нюдэ сабшаха зуура үнгэршэһэн байжа болоо. Иимэ юумэ болоһон юм лэ даа. Хүн нэрэтэй хадаа диилээ гээшэ аабзаб даа.

— Бурхан хараа гээшэ ааб даа,—гээд, Самбу Суранзан тээшэ баһа зосоогоо һайшаангяар дуугарба.

— Самбу-хай, эжымни эгээл иигэжэ тан шэнгеэр хэлээ һэн.

— Тэе шонотой хэлсээ баталаа бэшэ ха юмши даа. Нээрээл хэлээ гээшэ. Зай, Суранзан Хайдаповна, саашань хөөрэгты.

— Тэрэ зуулгаһан хонимни абаха танаггүй—шуһан нүжэ. Бишье гэр тээшээ хонидоо эрьюулжэ оробоб даа. Арьяатан шоноһоо амиды гарасалдабаб гэжэ һанахадаа, өөрыгөө хайрлаад үйладаһам хүрэнэ. Үйланаб. Гэр хүрэтэрни нилээн холохон. Тархи соом элдэбын бодолнууд ороно. Эжым харааха гээшэ гү? Энэ зуулгаһан хонимни һалаал даа. Хони адуулһан олзо дэгэлниш һалаа... Гэртээ дүтэлхэ бүрэе хүлни гэдэргээ ябаһан шэнги. Хүрэжэ ерэбэб даа... Эжымни намайгаа харамсаараа, нэгэл муу юумэ болоо гэжэ тухайлаа. Ушар удхаа үйлажа байжа хэлэхэдэмни:

— Бурхан хараа, бурхан хараа,— гэжэ байжа намайгаа тэбэришэбэ.—Шамһаа байха бүдүүн хүнэйшье иимэ аюулһаа гарахань бэрхэтэй байха. Бурхан хараа, бурхан хараа,—гээд, эжынгээ соб-соб нулимсаа дуһаан үйлажа байхые харахадаа, нээрээ, ехэхэн лэ аюулһаа гаралсаба гээшэ хаб гэжэ эндэл ойлгоо һэм. Тэрэ дороо эжымни зуулгаһан хониием худагай хажууда абаашажа, шархыень һайса угаагаад, хүйтэн уһа хүзүүн дээрэнь забда залигүй адхажал-адхажал байгаа һэн. Иигэжэ эжымни аргал аргалһаар, зуулгаһан хонимниш үхэхөө болижо, хэды хоног үнгэрхэдэ, бүри һайн болошоо. Бишье мүнөө ерэхэ намар гоё дэгэлтэй-тэрлигтэй болохоб гэжэ баярлабаб. Гэбэшье энэ минии шонотой уулзалга бүхы наһан соом яаха аргагүй үлөө.

— Һа-һа-һа! Суранзан Хайдаповна, мүнөө ондоо шонотой нэгэ тэргэ дээрэ һуугаад ябанам гэжэ мэдэгты,—Шоно-Самбу Суранзан тээшэ ялагад гэжэ хараба.

— Үгы, үгы, тиигэжэ бү хэлэгты. Та ном соо хэлэгдэдэг персонажнуудта адли, ехэ һонин хүн байнат.

(Түгэсхэлынь удаадахи номерто гараха).

БАЯРТАЙ, ҮБЭЛ!..

Үбэл! Жэлэй дүрбэн сагай ямаршье һонин, гайхалтай нэгэ хаһа гээшэбши?

Түрэл нютагаймнай үргэн ехэ тала дайдые хүбэн сагаан хүнжэлөөрөө хушажа, алдар суута Байгал далай, Сэлэнгэ, Үдэ мүрэнүүдтэ, багахан бусад гол горхонуудта мүльһэн хуягаа хэдэрүүлжэрхёод, һанаан сэдьхэлээ амаржа ан-бун байхагүй, дошхон хатуу абари зангаа харуулан, шуурган бордоһоор шэдэлхэш, янгинама хүйтэн амисхаалтай жабараар хайрахаш. Хэды тиимэшье һаа ямар һайхан хаһабши!.. Шиниин хэшэг бэлэг —бурзан сагаан саһан хушалтатай хада, гүбээ дээрэһээ нюдөөрөө уһа гүйтэр, хоёр хасарайнгаа шадха улаан болотор санаар гү, али шаргаар һолжорхо хэн дурагүйб? Үгышье гэбэл, хүрэшэһэн гол горхоной, нуур сөөрэмэй мүльһэн дээгүүр, елүүршье дээгүүр конькигаар гүйжэ, наадажа ябаһан хүн зоной шэг шарай урма баяраар хэды дүүрэн байдаг бэ? Үбэлэй бидэндэ асардаг мартагдашагүй уулзалгануудые, гоё һайхан нааданууды тоолоошье барахагүй байхабди.

Жэлэй дүрбэн сагай хаһанууд арад зондо эгээл дуратай нэгэниинь болохо үбэлые үдэшэлгын һайндэр орон доторнай үргэнөөр таранхай. Шог зугаа, энеэдэ наадаар, ухаан бодолой болон бар хүсэнэй мүрысөөнүүдээр элбэг энэ һайндэртэ хэды олон хүн зон суглардаг гээшэб .Иимэ онсо өөрсэ шэнжэтэй һайндэртэ тэдэнэрэй эрэншьегүй байхын аргагүйл. Шаргада хүллэһэн гурбан морёор хонгёохон дуутай хонхын дуу зэдэлүүлэн, саһан дээгүүр шурьяса гүйлгэхэ, сэбдэг мүльһөөр хушагдаһан үндэр бахана өөдэ абиржа, үбэлэй бэлэг абаха, түүдэгые тойрон ёохорлохо, хороводлон ябаха, орёо удхатай таабаринуудые тааха, мүн тиихэдэ эдеэнэй дээжэлэ хүртэхэ гэхэ мэтын зүйлнүүд һайндэрэй онсо шэнжэнь болодог

— Хүн зон, шамдыт, наашаа ерыт! Олоороо сугларжа, хүхиел, наадаял! Забайкалиингаа үбэл үдэшэел! Хүбүүд, басагад наашаагыт, зугаа дуугаа дэлгээел! — гэһэн уряа этнографиин музейдэ сугларагшадай халуун анхаралые татажа, «Забайкалиин үбэлые үдэшэлгэ» гэһэн заншалта һайндэрэй эхилһэн тухай мэдүүлбэ.

Хэмэл сценэ дээрэ Жабар Үбгэн аша басаган Саһан хүүхэнтээ гаража, һайндэртэ хүн зоной сахиха дүримые уншаба. Удаань элдэб һонин хубсаһатай скоморохонууд хонгёо дуутай гармошкын аялга доро хатарха зуураа шог зугаатай дуунуудые гүйсэдхэжэ, сугларагшадые баясуулна. Жабар Үбгэн «үбэлэй нарые» хэдэн томо шаарта уяжархёод, «ерэхэ үбэл болотор баяртай» гэхэдэнь, хүн зон тэрэнние удаан үдэшэбэ. Гэнтэ сценэ дээрэ хоёр Хатан абгайнууд бэе бэеэ үлдэжэ байбал даа. Юун болообо? Энэ хадаа Үбэлэй Хатан абгай гоё һайхан Хабар хүүхэндэ засаг түрэеэ дамжуулха дурагүй, үшөөл үбэл байлгаха һанаатай «хүлдэхөөхэб», «саһаар хушажархихаб» гэжэ зандана. Шэг шарайгаар һайхан Хабар хүүхэн урихан зохид дуунуудаа Үбэл абгайн хүсэ шадалай бууратар, зүрхэ сэдьхэлэйнь хайлатар дуулажа илахадаа, байгаалияа зонхилхо дүүрэн эрхэеэ тэрээнһээ абаба. Тиигэжэ энэ һайндэрнай түлэгтөө орошобо.

Удаань Улаан-Үдэ хотын уран һайханай харалгын эрхим коллективүүд болохо Буряадай гүрэнэй Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай «Байгалай долгинууд» гэһэн арадай ансамбль, фольклорно «Уряал» гэжэ ансамбль, Хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг заводой агитбригада, дуун болон хатарай «Сибириин угалзанууд» гэһэн арадай ансамбль, тиихэдэ В. И. Пестеревэй хүтэлбэрилдэг куклануудай арадай театр дуун, хатарнуудые гүйсэдхэжэ, хүн зон ло ехэтэ һайшаагдаа.

«Бурятшвейбыт» нэгэдэлэй туршалгын цехэй хүдэлмэрилэгшэдэй оёһон хабар, зунай гадар хубсаһан сугларагшадта харуулагдаа.

Эндэ гүрэнэй Зүүн Сибириин соёлой институдай студент Н. Цыренжаповтай уулзажа, һайндэр тухай хөөрэхыень гуйбабди.

— Би «Забайкалиин үбэлые үдэшэлгэ» гэһэн һайндэртэ анха түрүүшынхеэ ерэбэб. Яһала гоё юумэн болодог байна даа. Илангаяа таабари, нааданuудые ехэтэ һайшаагааб. Ерэхэ жэлэй нимэ һайндэртэ хүн зонние олоор хабаадуулха наадан, аттракционой олон болоо һаа һайн һэн гэжэ һанагдана, — гээд Н. Цыренжапов һанамжаяа мэдүүлбэ.

Үнэхөөрөөшье, хэдэн тройконуудаар сэнгэлгэ, концерт, хүүгэдэй аттракцион олон хүнүүдэй анхарал, хабаадалые татабашье, үшөөл үсөөн байна гэжэ һанагдаа һэн. Тэд энээндэнь хүн зон голхоржо байхагүй, этнографиин музейдэхи ан амитадай булан, комплекснүүдтэй танилсаа.

Энэ һайндэртэ соёлой талаар эмхидхэгшэ А. Э. Наац гэгшэтэй уулзахадамнай, тэрэ иигэжэ хөөрэбэ:

—Мүнөө жэлэй «Үбэлые үдэшэлгэ» гэһэн һайндэртэ ЛВРЗ-гэй, ЗММК-гай, Буряадай гүрэнэй багшанарай институдай уран һайханай коллективүүд, «Сибириин угалзанууд», «Уряал» гэһэн ансамбльнуудһаа гадна соёлгэгээрэлэй училищиин багшанар болон студентнэр эдэбхи ехэтэйгээр хабаадаба. Тодорхойлон хэлэбэл, училищимнай багшанар Т. И. Кирпичникова (Үбэл Хатан), Г. Б. Новолоцкая (Хабар Хүүхэн), Г. В. Горбунов (Жабар үбгэн), 65-дахи дунда һургуулиин һурагша И. Коротова (Саһан хүүхэн) бусад һайндэрэй найруулгаар театрализованна зүжэгхэн харуулаа. Харин нүгөө талаар тэмдэглэн хэлэбэл, һайндэрые эмхидхэлгын штаб городой столово ба ресторануудые, кафе ба магазинуудые урижа, эдеэ хоолой худалдаа наймаа үргэнөөр эмхидхээ. Тиихэдэ Улаан-Үдэ хотын микрорайонуудһаа маршрутна автобусууд яһала һайнаар ябаа, —гэжэ А. Э. Наац хөөрөөнэйнгөө түгэсхэлдэ тэмдэглээ һэн.

Баяртай, үбэл! Баяртай!.. Үдэр хоногой ошохо тума алтан шара наранай элшэ хурсадажа, хабарай амисхаал мүнөө хаа хаанагүй үзэгдэнэ. Хүр саһатай, хүйтэн үбэлые һэлгэн, жэлэй дүрбэн сагай ээлжээтэ һайхан хаһа — хабар ерэбэ. Хабар, мэндэ амар!..

Б. ДАМБАРИНЧИНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Үбэлэй наран хариба. 2. Арадай «Уряал» гэжэ ансамбль дуулана. 3. Ородой тройкоор гүйлгэхэдэ һайхан даа.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фотонууд.

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛГЭ

МОСКВАҺАА ХЭГДЭҺЭН

Москвагай Куйбышевскэ һунгуулиин округой һунгагшадтай уулзахадаа, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь К. У. Черненкын «Хүнүүд дайнай үбшэ зоболон бэшэ, харин эб найрамдал ба амгалан байдал хүсэнэ» гэһэн үгэнүүд манай дэлхэйн арадуудай хүсэлэл оролдолгодо сүм харюусана. Совет хүтэлбэрилэгшын хэлэһэн үгэ дотор уласхоорондын асуудалнуудта ба СССР-эй эдэбхи үүсхэлнүүдтэ онсо анхарал хандуулагдаһан хадаа бүхы дэлхэй дээрэ түйлай ехээр һонирхогдожо, политическэ ажал ябуулагшадаар анхаралтайгаар шэнжэлэгдэжэ байна. Эб найрамдалда, бодомжотой байлгада, арадуудта бата найдамтай аюулгүй байдал хангалгада, нэн түрүүн ядерна дайнай аюулые зайсуулгада Москваһаа хүсэ ехэтэй уряа дахяад соностобо гээд түрүү үзэлтэй олониитын ба олондо мэдээсэл хүргэдэг хэрэгсэлнүүдэй түлөөлэгшэдэй тайлбаринууд дотоо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Эб найрамдалта ленинскэ политикын хубилгагдашагүй, КПСС-эй XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдээр тодорхойлогдоһон хараа шугамтай таарууһаар бэелүүлэгдэжэ байһаниинь К. У. Черненкын үгэ бүхы дэлхэйдэ харуулба. Эб найрамдалые бэхижүүлхэ, буу зэбсэг ехээр бүтээн гаргалгые хизаарлаха ба уласхоорондын харилсаа холбоое хүгжөөхэ зам руу үйлэ хэрэгүүдэй ябасые залан шэглүүлхын тулада манай парти ба правительствын бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхээр эрид шиидэнги байһаниие нүхэр К. У. Черненкын үгэ гэршэлэн харуулба. Империализм ба милитаризмын хүсэнүүдэй гэмээр дэлхэй дээрэ уласхоорондын байдалай улам шахардуу, шанга боложо байһан эрхэ байдалда эб найрамдалай асуудал шиидхэлгэдэ иимэ зохёохы ёһоор, бүтэмжэтэйгөөр хандаха гээшэ айхабтар шухала болоно. Югославиин «Политика» газетын бэшэһэнэй ёһоор, «бэрхэшээлтэ байдал доройтолгын эсэстэ хүрэнхэй, энэ асуудалаар хөөрэлдөө хэхэ хэрэгтэй гэһэн Москвагай сэгнэлтые мэдэрхэ шухала. Зүгөөр, баруун оронуудай, нэн түрүүн США-гай һайн сэдьхэлээр тодорхой алхам хээд байгаа гээшэ һаань».

К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ дотор тайлбарилагдаһан совет дурадхалнууд шахардуу шанга байдалые һуларуулха тээшэ дабшалта хэхэ үндэһэ һуури боложо үгэхөөр найдуулна гээд баруун оронуудай политическэ байдал шэнжэлэгшэд тэмдэглэнэ. Энэ ушар байдалтай дашарамдуулан, баруун оронуудай хэблэлдэ зургаан эрилтэ һонирхол ехэтэйгээр зүбшэн хэлсэгдэнэ. Советскэ Союзай һанамжын ёһоор ядерна буу зэбсэгүүдтэй оронууд тэдэ эрилтэнүүдые заатагүй хараада абаха болоно. Тэдэ эрилтэнүүдэй зарим нэгэн тушаа тодорхойлон хэлэбэл, ядерна дайнай аюулые зайсуулха ябадалые өөрынгөө гадаадын политикын гол зорилго гэжэ хараха ёһотой, ядерна дайн тушаа идхалга хэхэ ябадалһаа арсалга ядерна буу зэбсэг түрүүлэн хэрэглэхэгүй гэһэн уялга бэе дээрээ даажа абалга болоно. Бодото ажабайдалһаа абтаһан эдэ эрилтэнүүдэй тоодо үшөө иимэ дурадхалнууд ороно: ямаршье ушар байдалай тохёолдоошье һаа, ядерна буу зэбсэггүй оронуудта харшаар ядерна зэбсэг хэрэглэхэгүй гэһэн уялга абаха, ямаршье аргаар ядерна зэбсэгэй дэлгэрэлгэ хорихо, али алинда аюулгүй байдал адляар хангалгын үндэһэ һуури дээрэ гүйсэд дүүрэнээр усадхагдатарнь ядерна буу зэбсэгүүдые удаа дараалуулан хороожол байха ябадал түйлаха.

Совет хүтэлбэрилэгшын мүнөө үе сагай гол шухала асуудалнуудые тодорхойгоор табижа байһаниинь бүхы дэлхэй дээрэ тэмдэглэгдэжэ байна. Гэр... хараа бодолынь шахардуу... улам доройтуулжа бай... нуудайшье зарим хүнүүд... шээнь, Сагаан байшангай... рэнэй департаментын... шэд мэдүүлгэнүүдые хэ... ха юм. Тиихэдэ тэдэнэр... аюулые багадхалгада С... онсо анхаралтайгаар ха... «һайшаанабди», «зүбшөө... бэртэй хубхай хооһон... һан байха юм. Тэд эдэ... һэз ондоо юуншье хэгд... нэгэшье дурадхал оруула... далда «дуратай» шэнгээ... руулхын тулада илангая... дуудай захиргаан тиимэ... һүүлэй үедэ олоор хэдэг...

Холбоото Штадуудта... тээхи кампаниин ойрто... байшангай түлөөлэгшэдэ... үгэнүүдые олоор шашад... га элбэгээр хэдэг болоһ... хандуулангүй байхын ар... урда тээхи кампанида д... рамдалай асуудалнуудай... даха байһан ойлгосотой... хүдэлөө хүн зоной ула... жэхэ хүсэлтэйе ойлгоһон... гөө политикын арьяатан... хэн хонгор шубуун «гул... халхалхые оролдоно. Гэ... «Токио симбун» газетэ... «Ерэхэ һунгалта дээрэ С... мүнөөнэй ээндэ туһалха... хардуу шанга байдалые... дал түйлалгаар Советск... саар олон тоото мэдүүл... «эб найрамдалда» дурат... дыгөө харуулхабди гэжэ... ганэй захиргаан яаха ар... гэжэ К. У. Черненкын үг... руулаа».

Бодото байдалыень аба... гэн ехэ олониитын зэбүү... гые хараада абангүйгөөр, хамжагшадтайгаа хамта... ракетэнүүдые, «Першинг... Европын хэдэ хэдэн орон... ехэтэйгээр тараан тодхож... «СССР-тэй хөөрэлдэхэ, хө... до тэхэрихэ уряанууд... ностоно. Гренадые ээзэ... Сиридэ заналта хэжэ... эрид шууд буруушаажа... дые «эб найрамдалда д... хубхай хооһон ямаршье... гүй. Харата муухай идха... хэрэглэгдэжэ байһан хо... «Нью-Джерси» гэжэ лин... хад шэгнүүртэй снаряд... зар дээрэ тэһэрэлгые, д... гионуудта Холбоото Шта... жэ байһан харата ябуул... жа шадахагүйл.

Американ захиргаанай... һан найдуулгануудынь бо... рэ харуулагдаагүйдөө дэ... ойлгогдохогүй байна. Со... шэа хэлэхэ болоо һаа, т... аша туһада, алишье тал... шиидхэбэринүүдые бэдэр... гээшэ. Совет гүрэнэй... кын бүтэмжэтэй һайн... хэ зуураа, Баруун Герм... цайтунг» газетэ иигэжэ... гай балмад бүдүүлиг поли... шүүмжэлхэ зуураа, К. У. ... совет-американ харилс... доһон байдалые хубилга... дэрхэ хэрэгтэ үүдэнүүд... гаар үлээнэ».

ШИИДХЭГДЭХЭЕЭ БОЛИҺОН АСУУД...

Бюджетнэ ба аграрна политикын гуримшуулагдаагүй бэрхэшээл ехэтэ асуудалнууд «юрэнхы дэлгүүрэй» гэшүүн-оронуудай хоорондохи харилсаа холбоондо хүндэ гэгшын ашаан болоожо унахаар забданхай. Энэ нэгэдэлэй европейскэ соведэй ээлжээтэ сесси гүрэнүүд болон правительствануудые толгойлогшонорой хабаадалгатайгаар зарлагдаха ойртонхой. Энээниие гэршэлхэ юумэн юуб гэхэдэ, Европын экономическа нэгэдэлдэ ородог арбан ороной гүрэнэй ажал ябуулагшадай хоёр талын ба олон талын ямаршье аша үрэгүй уулзалганууд болоно.

Англиин правительствын городой газаа талын, Лондон шадэрай резиденцидэ мэнэ һаяхан Франциин президент Ф. Миттеран Великобританиин премьер-министр М. Тэтчертэй хөөрэлдөө хэжэ дүүргэбэ. Франциин гүрэниие толгойлогшын Англи ерэлгэ «юрэнхы дэлгүүрэй» оронуудаар ябалгынь һүүлшын шата болоо. Франциин президент (тэрэчэй түлөөлэгшэд энэ хахад жэлэй туршада ЕЭС-эй хүтэлбэрилхы органуудай заседанинууд дээрэ түрүүлэгшээр һууна) мартын 19—20-до зарлагдахаар хараалагдаһан үндэр тушаалтадай уулзалга дээрэ урагшагүйдэжэ боломо бэрхэшээлтэ асуудалнуудые гуримшуулха һэдэлгэ гаргаһан байна. Хүдөө ажахын министрнүүдэй хэмжээндэ үнгэргэгдэһэн Европын нэгэдэлэй министрнүүдэй соведэй ээлжээтэ сесси баһал урагшагүйдэлгөөр дүүрэһэн гээшэ.

Баруун оронуудтахи үргэлжэлжэ байһан экономическа кризисэй охин соогуур «юрэнхы дэлгүүр» дотор империалис зүришэлдөөнүүд үргэдэһэн зандаа. Иимэ байдалые элирхэйлэн гэршэлхэ юумэн гэхэдэ, ЕЭС-эй оронуудта хүдэлмэригүй хүнүүдэй тоо 12,5 миллионһоо халинхай, промышленна үйлэдбэриин ургалта бага байһан зандаа, валютын үнэ сэнгэй уналга үргэлжэлһөөр. США, «юрэнхы дэлгүүр» ба Япон гурбанай хоорондохи худалдаа наймаанай-экономическа «дайн» тохёолдоод» байһан бэрхэшээлтэ байдалые улам доройтуулна.

Баруун Европын нэгэдэлдэ ородог арбан ороной дотоодын зүришэлдөөнүүдэй бюджетнэ ба аграрна асуудалнуудые түрүүшын һуурида гаргаһаниинь дэмы бэшэ. «Юрэнхы дэлгүүрэй» мүнгэн сан ехээр хооһоржо, нэгэдэлэй финансова байдал панхруутаха ту... Үшөө тиихэдэ Англи өө... гэшүүнэй түлбэриие х... тоолоод, горитойгоор... ходо табидаг. Бэрхэшээл... үшөө юун дээрэһээ до... Европын парламентнуудай... Лондондо түлэгдэхэ 1983... лион фунт стерлинг түлө... хой. Хэрбээ мартын... сагдагша түлбэриин тү... һэа, «юрэнхы дэлгүүрэй... ха бүхы түлөөһэеэ болю... черэй правительство з...

«Арбанай» нэгэдэлдэ... каар айхабтар ехэ арс... гарана. Тус политикыень... эй гаргашанuудай гурб... хубинь һомологдоно. Ху... дукцинуудта зорюута д... һон сэн унагаахагүйн... доһон мүнгэ зөөриин... питалис томо ажахынууд... хын продукт худалдад... дай мэдэлдэ ороно. Ху... дукцида сэн ехээр нэмэ... гэдэлдэ ородоггүй орон... эрид бага болоһон ушар... хүн зоной байдал һууда... ба дунда шадалтай хэд... мернүүд үгырэн һалана... продукци гадаадаһаа ху... тэрэшэлэн Англи ба ФРГ... ка бэелүүлгэдэ хэгдэжэ... нуудые бага болгохо эри... ци, Итали, Греци ба эн... дадаг бусад гүрэнүүд тэр... шаана.

Баруун оронуудай пол... шэнжэлэгшэдэй тэмдэг... ёһоор, ЕЭС-тэ мүнөө... хэшээлтэ байдал һүүл... дэйхиһээ эгээл хүндэ х... Тэдэнэй һанамжын ёһоор... дай зарлагдаад байһан... жэлэй декабрьда Афина... правительствануудые... сессидэ адли урагшагүй... дэ сессиин зүбшэхэ зүй... нэгэшье шухала асууд... байһан.

Редактор Р...

Спорт

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЫН ҺОНИН

СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй болон «Трудовые резервы» бүлгэмэй Түбэй соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Москва хотодо үнгэргэгдэбэ. Зүүн Сибириин технологическа институдай студентка Ольга Козлова 60 метрэй урилдаанда 7,03 секунда саг харуулжа, дүрбэдэхи һуури эзэлбэ. Тиигэжэ тэрэ республикынгаа рекордые дабтаһан байха юм. Виктор Вихров 208 сантиметр үндэрые харайгаа. Василий Селиванов долоон зүйлөөр мүрысэхэдөө табадахи һуурида гараһан байна.

• • •

Кроссоор СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Кисловодск хотодо болобо. Эндэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй суглуулагдамал команда илалта түйлаа. Тэрэнэй бүридэлдэ ороһон спортын мастер Юрий Федоров 8 мянган метртэ долоодохи һуури эзэлбэ.

Эдиршүүлэй дундаһаа энэ зайда урилдахадаа, Владимир Шевляков юһэдэхи һуури эзэлээ.

• • •

Үндэрые харайлгаар «Спартак» бүлгэмэй түрүү һуури эзэлхын түлөө нээмэл мүрысөөн мяханай комбинадай спортзал соо болобо. 87 хүн, тэрэ тоодо Кызылһээ ерэһэн айлшад энэ мүрысөөндэ хабаадаһан байгаа. Аха наһанай хүбүүдэй дундаһаа 31-дэхи дунда һургуулиин 9-дэхи классай һурагша Евгений Сафонов 195 сантиметр үндэрые харайжа, илалта түйлаба. Медицинскэ училищиин һурагша Лариса Дорофеева 160 сантиметрые гаталжа, басагадай дундаһаа шалгараһан байха юм. Дундуур наһанай бүлэгтэ Светлана Жаворонкова (Кызыл) мүн лэ иимэ үрэ дүн харуулжа эрхимлээ.

• • •

Хүнгэн атлетикээр «Локомотив» бүлгэмэй Түбэй соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө Донецк хотодо үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ спортын мастерта кандидат Ольга Сластникова 170 сантиметр үндэрые харайжа, табадахи һуурида гараба.

• • •

РСФСР-эй Спорткомитедэй шиидхэбэреэр хүүгэдэй спортын 1-дэхи һургуулиин тренер Сергей Разницын, ШВСМ-эй тренер Сергей Рымарев гэгшэдтэ хүнгэн атлетикээр РСФСР-эй судьягай нэрэ зэргэ олгогдобо.

• • •

Хүнгэн атлетикээр «Буревестник» бүлгэмэй Россиин соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Челябинск хотодо болобо. 26 команда сооһоо манай багшанарай институдай атледүүд дүрбэдэхи һуурида гараа. В. Вихорев, Н. Куприянова гэгшэд яһала һайнаар мүрысэһэн байна.

• • •

Дундуур болон холын зайда урилдалгаар СССР-эй суглуулагдамал команда ГДР-эй Зенфтенберг хотодо һуралсал һорилгоёо эхилбэ. Манай республикын түлөөлэгшэд Т. Позднякова, П. Яковлев, А. Костецкий гэгшэд командын бүридэлдэ ороно.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«Спортлотонуудай» мартын 3-да үнгэргэгдэһэн 9-дэхи тиражай дүнгүүдые Спортивна лотерейн главна управлени согсолбо.

«49-һөө 6-ень тааха спортлото»: 634.026 билет ороо. Зургаан номер хэншье таабагүй, табан номер (22 карточка) таагшад— 2.011 түхэриг, дүрбэн номер (737 карточка) тааһан хүнүүд—77 түхэриг, гурбан номер (17.841 карточка) таагшад 5 түхэриг абаха байна.

«36-һаа 5-ень тааха спортлото». 4.715.292 билет ороо. Табан номер) (30 карточка) тааһан хүнүүд—9.497 түхэриг, дүрбэн номер (4.340 карточка) таагшад —97 түхэриг, гурбан номер (141.736 карточка) тааһан хүнүүд 5 түхэриг абаха.

«Спортлотонуудай» 9-дэхи тиражай шүүбэринүүд мартын 14-һөө апрелиин 14 болотор түлэгдэхэ.

(ТАСС).

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«Спортлотонуудай» мартын 10-да үнгэргэгдэһэн 10-дахи тираж.

«49-һөө 6-ень тааха». 1—баскетбол, 5—бүхэ барилдаан, 8—велоспорт трек, 17—конькигаар урилдаагын спорт, 38—акробатика, 40—бадминтон.

«36-һаа 5-ень тааха». 2—биатлон, 3—бобслей, 5—бүхэ барилдаан, 10—уһан дээрэ бүмбэгөөр наадалга, 17—конькигаар урилдаагын спорт.

(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Фермын улаан булан» — түрүү бэшэг. «Республикымнай ажалай үдэр»—корреспонденцинүүдэй суглуулбари. «Хабарай тарилгада гүйсэд бэлэн» — П. Албашеев А. Попов хоёрой статья. Ленинскэ коммунис субботнигые угтуулан. «Ажалай һайндэрэй уряанууд» — ТАСС-ай материал.

Хоёрдохи хуудаһанда: БАМ: эдеэ хоолой программа. «Хойто зүгэйхидэй һүн далай» — С. Бухаевай статья. Табан жэлэй түрүүшүүл. «Командир» — В. Протасовай статья. «Һайн хүрэнгэһөө ургаса дулдыдадаг — хүдөө ажахын шэнжэлэл. «Правда Бурятии» газетын энергосчетчик.

Гурбадахи хуудаһанда: Юрий Алексеевич Гагаринай түрэһөөр 50 жэлэй ойдо. «Замбуулинай геройнуудай одонууд» — И. Казанцевай фото-мэдээсэл. «Бетонщигоор абтаа» — В. Зикуновэй статья. «Һайн дуратан» — Б. Стрекаловскийн статья. Уласхоорондын байдалай долоон хоногой шэнжэлэл.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Патриот» — материалнуудай суглуулбари. «Тэрэ өөрынгөө зураг зураха»— —Ч. Лойкын статья. «Правда Бурятии» газетын тайлбарилнууд, соносхолнууд, мэдээсэлнүүд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва 8.55— Дамжуулгын программа 9.00— «Время». 9.40— Үглөөнэй гимнастика. 9.55—Баримтата фильмнүүд. 10.35— «Петля» — (2 сери). 11.40— Ленинскэ комсомолой шангай лауреадуудай концерт. 12.45— «Габодуудай замаар» —баримтата телефильм. 13.15 —һүүлэй һонин. (13.20 хүрэтэр). 15.15— һүүлэй һонин. 15.35 — Хүдөөгэй һонин—баримтата телефильмнүүд. 16.35 —СССР-эй МВД-гэй жэшээтэ оркестр наадана. 17.15—«Мэдэ, шадэ» —һурагшадта эрдэм-дэлгэрүүлгэ тухай дамжуулга. 18.00 —«Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ».

Улаан-Үдэ 18.30— «Байгал». 18.40— «Саяан» — хүдөөгэй ажалшад тухай дамжуулга. 19.20— «Байгал».

Москва. 19.45 — Мүнөөдэр —түби дэлхэйдэ. 20.00— Хараасгайн һүүл юундэ һалаатайб?—мультфильм. 20.10 — Коллектив юу шадахаб? (3-дахи дамжуулга). «Курчатовай гэртэ». 20.55— «Петля» (3-дахи сери). 22.00—«Время». 22.35 —«Оперотой уулзалга». Композитор Н. А. Римский-Корсаковой түрэһөөр 140 жэлэй ойдо. 23.45— «Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ». (24 час хүрэтэр).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 —Дамжуулгын программа 9.00— Үглөөнэй гимнастика. 9.15— «Зейскэ заповедник»— баримтата телефильм. 9.35, 10.35— Хүгжэм. 2-дохи класс. Э. Григ. «Пер Гюнт». 10.05, 14.05— Француз хэлэн. 1-дэхи жэлэй һурагшадта 11.05— ПТУ-гай һурагшадта. «Гоё һайханда дуратайгаар хүмүүжүүлгэ». Графика. 11.35, 12.35— Физикэ. 8-дахи класс. «Реактивное движение». 12.05 —«Шатарай һургуули». 13.05 —Юрэнхы биологи. 9-дэхи класс. «Хүнэй бии болоһон тухай». 13.35 —Түүхэ. 7-дохи класс. Петр Первый ба тэрэнэй реформонууд». 14.35 — «Ажахы эрхилэлгын һургуули». «Хүтэлбэрилхэ гээшэ бэлэн бэшэ» 15.20— В. Гюго. «Ажабайдалайнь, творчествынь шатанууд» 16.15—һүүлэй һонин. 16.20, 18.30—Забһарлалга.

Москва. 18.30— «Эдиршүүлэй творчество». 19.00—«Булганай стадион». 19.30—Цыган хүгжэмэй ансамблиин концерт.

Улаан-Үдэ. 19.45— Соносхолнууд 19.55— «Музейнүүдэй заалнуудаар». 20.45— Киножурнал.

Москва 21.00— «Амгалан нойрсогты багашуул!». «Валя абгай хөөрэнэ». 21.20— Концерт. 22.00—«Время». 22.35— «Хилээмэнэй амтан» —уран һайханай дүрбэн серитэй фильм. (1-дэхи фильм). 23.55 — Самбо барилдаагаар уласхоорондын турнир. 00.30—Хоккейгээр СССР-эй чемпионат «Спартак» — «Динамо» (М). (2, 3 периодууд. Забһарлалдань. —01.05— Мотокроссоор СССР-эй кубок.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора 2-62-62 отв. секретарь — 2-50-52, секретариат 2-66-76 отделы: партийной жизни — 2-34-05 пропаганды — 2-56-23 промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21 2-57-63 информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61 выпускающие — 2-35-95. отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография ...твенного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли. Улан-Удэ, ул. Лени... Н-00369. Заказ № 61. Индекс...